

Kouvolan Urheilupuiston historiaselvitys

Urheilupuiston asemakaavan muutokseen liittyvä selvitys 9/2024

KOUVOLA

Sisällys

1	Johdanto	3
2	Urheilupuisto 1920-2020	4
2.1	Varhaiset vaiheet 1920-1940	4
2.1.1	Urheilukentästä pesäpallostadioniksi.....	8
2.1.2	Ampumarata.....	9
2.2	Kaupungin kasvun aika 1940–1980.....	10
2.2.1	Kouvolan tyttölyseo	11
2.2.2	Jalkapallokenttä.....	12
2.2.3	Kouvolan Miesteollisuuskoulu.....	13
2.2.4	Kuntotalo ja teatteri.....	14
2.2.5	As Oy Salpa-Kaleva	16
2.2.6	Vuoden 1955 asemakaavan muutos.....	17
2.2.7	"Poikalyseo".....	18
2.2.8	Vennanaukio	19
2.2.9	Korttelien 1025 ja 1050 asemakaavan muutos	23
2.2.10	Yhteiskoulu.....	24
2.2.11	Uimahalli.....	25
2.2.12	Betania	27
2.2.13	Asemakaavan muutos kortteli 10124 ja 1050 sekä puistoalue.....	29
2.2.14	Rakennettu puisto	31
2.2.15	Kuntotalo II	33
2.2.16	Keskuskenttä.....	34
2.3	Lisää liikuntatiloja ja asumista 1980-2000	35
2.3.1	Jäähalli.....	36
2.3.2	Ilmari Salmisen juoksijapatsas	37
2.3.3	Lyseon liikuntahalli	38
2.3.4	Ässä-torni.....	39
2.4	Asuntoja ja suorituspaikkoja uusille lajeille 2000-2020.....	41
2.4.1	Kalevankadun kerrostalot.....	42
2.4.2	Yhteislyseon laajennus	43
2.4.3	Skeittialue	44
2.4.4	Yhteispuisto	44
2.4.5	Yhteenveto	46

1 Johdanto

Kouvolan Urheilupuiston asemakaavaa ollaan muuttamassa. Viranomaisten kanssa käydyssä neuvottelussa 11.4.2024 nousi esille tarve laatia suppea selvitys kaavamuutosalueen kehittymisen vaiheista. Tässä selvityksessä pureudutaan alueen sijaintiin Kouvolan yhdyskuntarakenteessa noin sadan vuoden ajanjaksolla sekä alueella tänä aikana tapahtuneisiin maankäytön muutoksiin sekä niiden taustoihin ja tavoitteisiin.

Selvitys kattaa koko Sumulaaksonkadun, Palomäenkadun, Kalevankadun että Salpausselänkadun rajaaman alueen sekä joiltakin osin myös sen ulkopuolisia alueita.

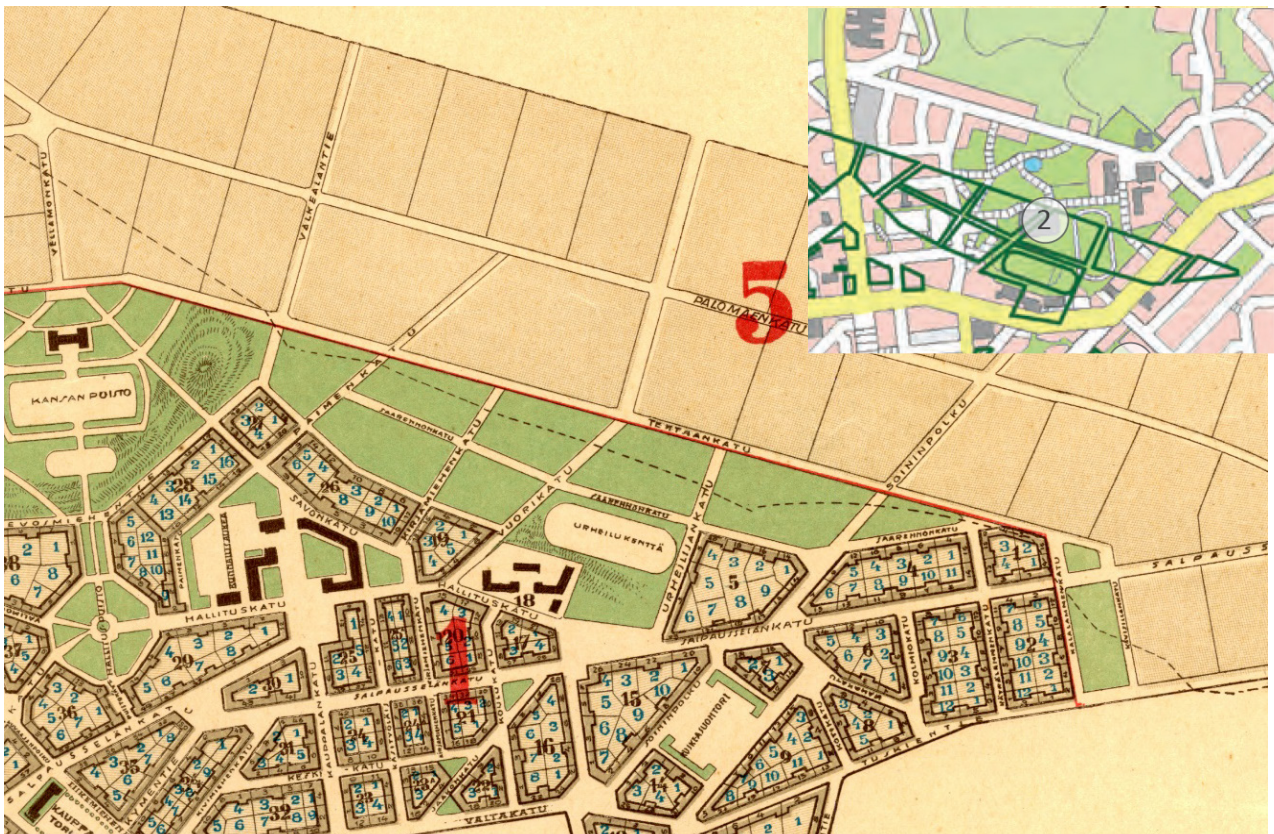
Selvitys on laadittu Kouvolan kaupungin kaavoitusyksikön omana työnä ja siitä ovat vastanneet pääasiassa kaavoitusarkkitehdit Kaisa Niilo-Rämä ja Hannu Purho.

2 Urheilupuisto 1920-2020

2.1 Varhaiset vaiheet 1920-1940

Riihimäki-Pietari -radan rakentaminen ja valmistuminen 1870 sekä vuonna 1889 avattu Savon rata aloittivat Kouvolan nykyisen ydinkeskustan kehittymisen ensin asemakyläksi ja myöhemmin vuonna 1960 kaupungin keskustaksi. Rautateiden myötä Kouvolaan perustettiin venäläisten toimesta varuskunta 1900-luvun alussa. Suomen itsenäistyttyä Kouvolan kasarmialue siirtyi Suomen puolustusvoimien käyttöön. Kasarmialueelle sijoittunut Keski-Suomen rykmentti (1921–1939) oli ensimmäinen pysyvästi sijoitettu sotaväen joukko-osasto ja lisäsi paikkakunnan asukasmäärää ja toimi pohjana urheilunkulttuurin juurruttamiselle.

1. Kouvolan ensimmäinen asemakaava vuodelta 1922 ja kaavassa esitettyjen viheralueiden rajaukset nykykartalla.

Kouvolan ensimmäinen asemakaava hyväksyttiin vuonna 1922. Se kattoi noin puolet nykyisen Urheilupuiston alueesta. Siinä oli esitetty urheilukenttä nykyisen pesäpallostadionin kohdalle ja viheralueita kentän ympärille. Kenttä rakennettiin vuonna 1925. Siihen saakka urheilutoiminta oli keskittynyt lähinnä aseman läheisyydessä sijainneelle aukiolle.

Vuonna 1923 Kouvola tuli kauppa ja pian tämän jälkeen, vuonna 1926 päätettiin aloittaa uuden asemakaavan valmistelu. Suunnittelijaksi palkattiin Otto-livari Meurman. Uusi asemakaava laadittiin kahdessa vaiheessa, jotka vahvistettiin vuosina 1931 ja 1932. Kouvolan kauppalanhallituksen vuosikertomuksia on tallessa vuodelta 1918 alkaen, mutta vasta vuoden 1929 on vuosikertomuksissa ensimmäisen kerran mainittu urheilukenttä ja kerrottu sen kunnostustoimenpiteistä. Vuoden 1931 vuosikertomuksessa käytetään jo nimeä Urheilupuisto. (Hurme s. 67)

Urheilualan lounaiskulmassa sijaisi vuonna 1906 rakennettu Yrjö Sadeniuksen suunnittelema hirsinen Kouvola Suomalaisen Yhteiskoulun koulurakennus. Sen viereen on kaavassa suunniteltu symmetrisesti muita rakennuksia. Katujen nimet tai sijainnit eivät vastaa suurimmalta osin nykyisiä. Nykyinen Salpausselänkatu Urheilupuiston eteläpuolella on esimerkiksi kaavassa Hallituskatu.

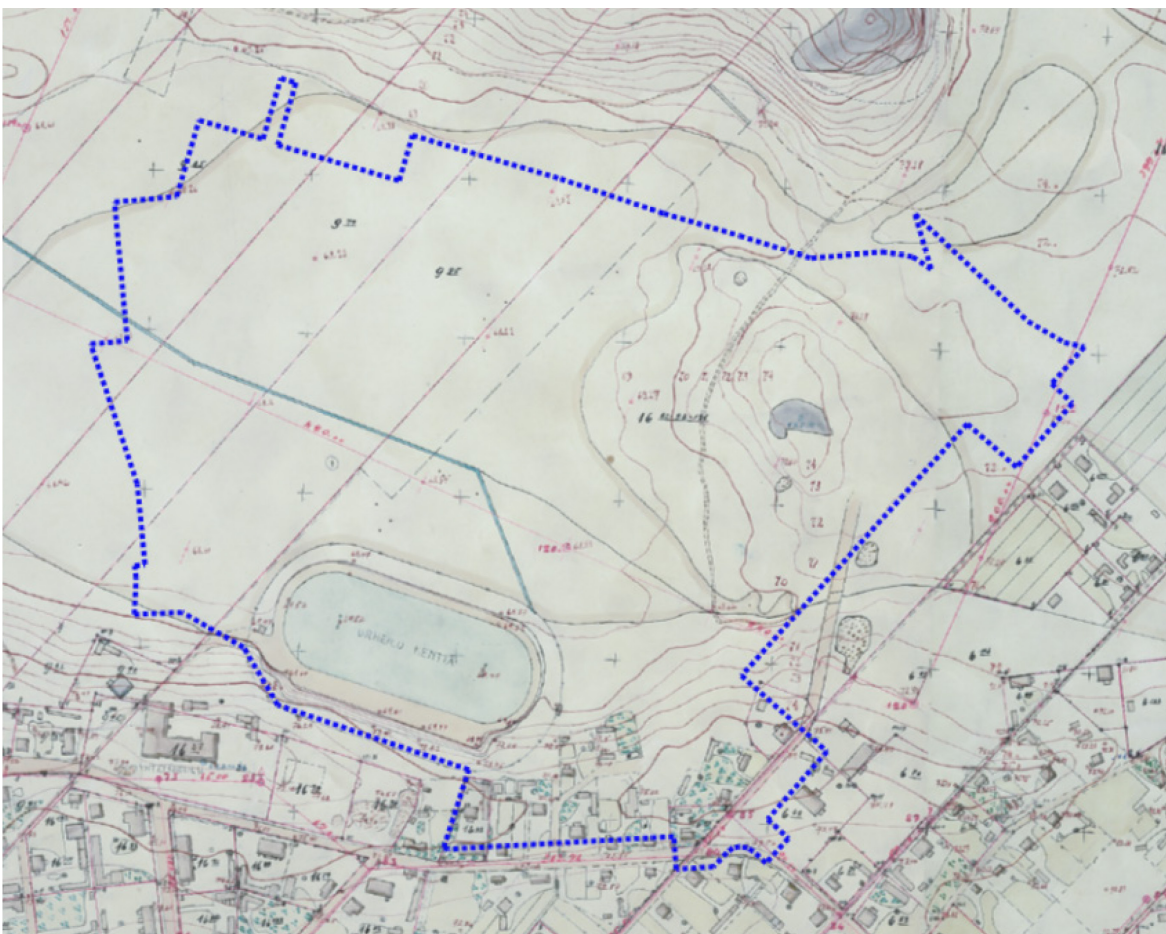
2. 1903 perustetun Kouvolan Suomalaisen Yhteiskoulun rakennus heti valmistumisensa (1906) jälkeen. (Kuva: Poikilo-museot)

3. Näkymä Yhteiskoululle nykyiseltä Koulukadulta 1920-luvulla. Kuvassa oikealla olevan rakennuksen paikalla on nykyisin pääkirjasto. (Kuva: Poikilo-museot)

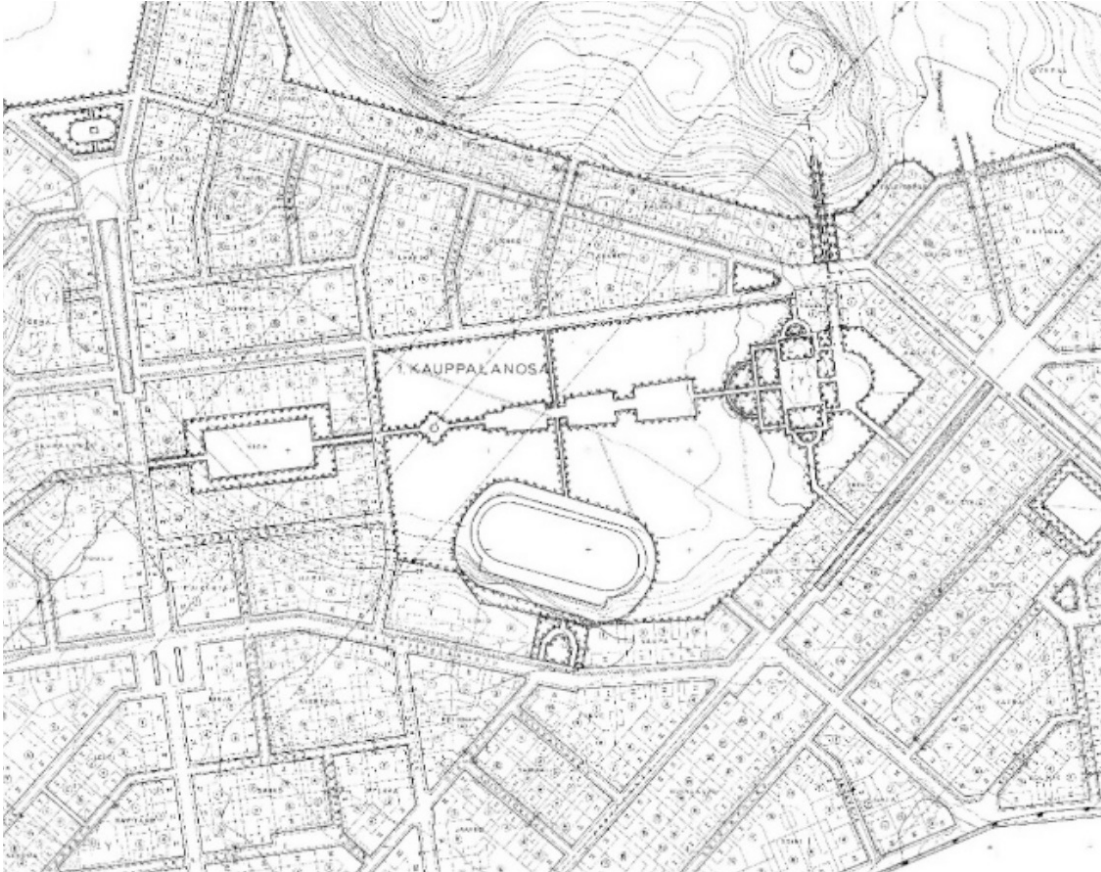

4. Urheilupuiston alueen lounaiskulmassa sijainnut kuvanottohetkellä Kouvolan Lyseon käytössä ollut rakennus "Punahonka" vuonna 1953. Salpausselänkadun tasausta laskettiin koulun pihan tasoa alemmas 1940-luvun loppupuolella, jolloin myös nykyinen kivetty jyrkkä luiska rakennettiin. (Kuva: Poikilo-museot)

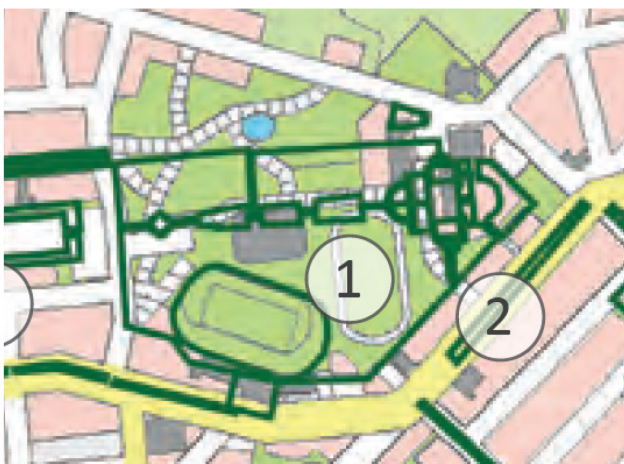

5. Vuoden 1929 kartassa Urheilupuiston alueella näkyy urheilukenttä ja pientaloja sekä isompi kaakkois-luoteissuuntainen oja. Nykyisen Yhteislyseon koulurakennuksen kohdalla kartassa on avokalliota ja sen länsipuolella polku tai muu vastaava vähäpätöinen kulkureitti. Sinisellä rajauksella Urheilupuiston asemakaavan muutosalueen valmisteluvaiheen rajaus. (Kuva: Kouvolan kaupungin paikkatietoyksikkö)

Kouvolan toisessa asemakaavassa, joka hyväksyttiin vuonna 1931 paikkansa ovat jo löytäneet Salpakuja sekä pääosa Urheilupuiston viheralueista. Alueen lounais- ja koilliskulmat on merkitty yleisten rakennusten alueiksi (Y). Lounaiskulmassa sijaitsi kaavan hyväksymisaikaan Kouvolan Yhteislyseo, entinen Kouvolan Suomalainen Yhteiskoulu. Urheilupuiston virkistysalueiden kaavan pohjana oli symmetrinen muotopuutarhan malli.

6. Kouvolan toinen asemakaava vuodelta 1931

7. Kouvolan toisessa asemakaavassa esitettyjen viheralueiden rajaukset nykykartalla. Numerolla 1 on merkitty Urheilupuisto.

2.1.1 Urheilukentästä pesäpallstadioniksi

Jo 1900-luvun alusta alueella on sijainnut urheilukenttä, joka palveli niin viereisen Kouvolan Suomalaisen Yhteiskoulun oppilaita, kuin muitakin alueen asukkaita. Urheilukenttä oli suurten juoksutapahtumien tapahtumapaikkana ainakin 1930- ja 1940-luvuilla. Se pyhitettiin pesäpallolle viimeistään Keskuskentän valmistuttua 1970-luvun lopussa. Jalkapalloa oli pelattu viereisellä nurmikentällä jo 1950-luvulta lähtien, ja nyt juoksuradatkin siirtyivät toisaalle.

Pesäpallstadionin betonikatsomo valmistui Kuntotalon rakentamisen yhteydessä jo 1950-luvulla, samoin vastapuolen kattamaton katsomo. Vuonna 1998 kenttä sai hiekkatekonurmen, joka vaihdettiin vuonna 2020. Kotipesän takana oleva teräsrakenteinen katettu katsomo rakennettiin vuonna 2006.

8. Pesäpallo-ottelun hutunkeitto kesällä 1985. Taustalla Kuntotalo II ja As Oy Salpa-Kaleva. Kotipesän takana ei vuosikymmeniin ollut lainkaan katsomoa. (Kuva: Poikilo-museot, kuvaaja: Raimo Sävilä)

1. Pesäpallstadion vuonna 2021. Taustalla Ässä-torni. Kentän kulmissa olevat korkeat valonheittimet hallitsevat maisemaa. (Kuva: Kouvolan kaupunki, kuvaaja: Sepeteus)

2.1.2 Ampumarata

Kouvolan suojeluskunta rakensi vuonna 1921 ampumaradan nykyisen jäähallin päädyn kohdalle siten, että taulut olivat Urheilupuiston uimahallin vieressä. Rata oli suojeluskunnan ja sotaväen tiiviissä käytössä sotiin asti ja vielä vähän sen jälkeenkin. ”Uimahallia rakennettaessa Palomäen rinteestä kaadetut männyt olivat kuulemma niin täynnä luoteja, että sahat tylsyivät niitä kaadettaessa. Ajan hengestä kertoo, että melkein kauppalan keskustassa räiskittiin kivääreillä kenenkään mukisematta. Eikä pelkästään kivääreillä, sillä siinä ammuttiin myös tykillä. Se tapahtui syyskuussa 1936, jolloin Kouvolassa oli näytös- luontoinen sotaharjoitus, johon osallistui Hämeenlinnasta junalla tuotuja panssarivaunuja. Vaunuja esiteltiin yleisölle – varsinkin yhteislyseon pojille.

-Lähetän vaunut ruokatunnin aikaan koulun pihalle, jotta pojat, joista saamme upseeriaineksen, voivat tutustua niihin, sanoi Keski-Suomen rykmentin komentaja, eversti Paavo Paalu Kouvolan Sanomissa.

-Tämän jälkeen vaunut ajavat ampumaradalle, jossa ne ampuvat maaliin. Yleisöä pyydän pysymään kohtuullisen matkan päässä, sillä tunkeileminen voi käydä kohtalokkaaksi, Paalu varoitteli”.

(lähde: Kouvolan Sanomat / Sakari Viinikainen 28.4.2021)

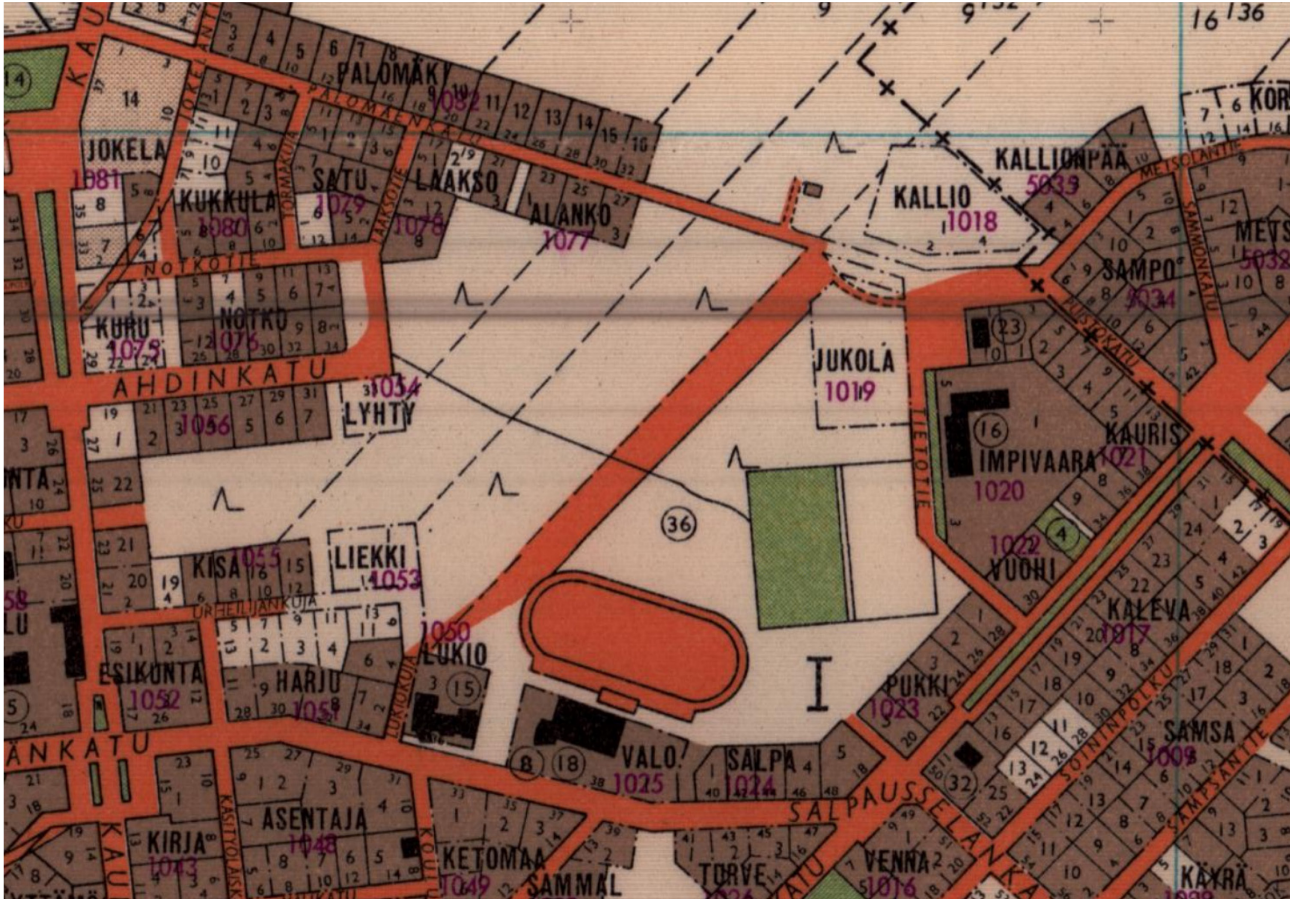
Ampumaradan nykyisen uimahallin ulkoaltaan kohdalla sijainnut näyttöhauta oli 20 metriä pitkä. Huonokuntoisen ampumaradan rakenteet luovutettiin vuonna 1946 Kouvolan varuskunnalle (Tiainen s.27)

2. Ortoilmakuva Urheilupuiston alueesta vuodelta 1941. Kuvassa näkyy selkeästi urheilukentän länsipäästä alkanut ampumarata. (Kuva: Maanmittauslaitos)

2.2 Kaupungin kasvun aika 1940–1980

Kouvola oli kasvanut parissa kymmenessä vuodessa noin 10 000 asukkaan kauppalaksi. Vuonna 1948 tehdyllä päätöksellä sijoittaa lääninhallitus Kouvolaan aloitettiin erityisen vilkas rakentamiskausi, tulihan paikkakunnasta läänin hallintokeskus. Kaavoitus oli uusien haasteiden edessä, kun kaupunki kasvoi, liikenne lisääntyi ja väki vaurastui. Kaavoituksen johdossa oli edelleen Meurman. Sodan jälkeen laadittiin sekä koko kauppalan yleiskaavaa että lukuisia kaupunginosakaavoja. Niissä kaikissa näkyivät uudet kaavoitusperiaatteet. (Wasastjerna 2011, s. 161.).

3. Kouvolan kartta vuodelta 1955. Kartassa on esitetty katujen ja kortteleiden nimet sekä kortteleiden ja tonttien numerot.

2.2.1 Kouvolan tyttölyseo

Vuonna 1936 perustettiin Viipuriin toinen tyttökoulu. Talvisodan jälkeen koulu siirrettiin Kouvolaan ja nimi muutettiin *Kouvolan tyttölyseksi*. Peruskoulu-uudistuksessa vuonna 1975 nimi muutettiin Torkkelin lukioksi.

Tyttölyseon rakennus valmistui 1949 (rakennusrekisteri). Rakennuksen on suunnitellut arkkitehti O. Ermala Rakennushallituksen toimeksiantona. Lyseon rakentamisen mahdollistanut asemakaava numero 2:1 vahvistettiin 21.4.1947. Koulun korttelin (*Impivaara*) ympärillä olevat jo vuoden 1931 asemakaavaan merkityt pientalotontit säilytettiin. Koulun korttelin reuna-alueille on asemakaavassa merkitty istutettava alueen osa muille, paitsi länsipuolelle, johon pientalotontteja ei ole suunniteltu. Koulun rakennusala on merkitty niin, että se toimii Urheilupuiston itä-länsisuuntaisen keskiakselin päätteenä. Rakennuksen sijoittelu on kaavassa 2:1 siirtynyt vuoden 1931 kaavaan verrattuna sijansa verran itään. Ympäröivät korttelit toteutuivat asemakaavan mukaisesti erillispientaloina, jotka on sittemmin purettu. Korttelissa "*Nousu*" oli myös samana vuonna valmistunut Kouvolan Miesteollisuuskoulu (kts. 2.2.3).

4. Ote kortteleita Kauris, Nousu ja Impivaara koskevasta asemakaavan muutoksesta numero 2:1, joka on vahvistettu 21.4.1947. Ruskealla väritetty osa kaavasta (korttelin Kauris kulma) on edelleen voimassa. Kaavakarttaan on merkitty erillinen korttelia Impivaara koskeva määräys "Tontille saa rakentaa koulurakennuksen, jonka räystääskorkeus on korkeintaan +88.00 m. Rakennus on tehtävä paloa pidättävästi palonkestävyyssluokittelun B-luokan mukaan."

2.2.2 Jalkapallokenttä

Jo 1920-luvulla nykyisen pesäpallostadionin kohdalla olleen urheilukentän ja Lyseon väliselle alueelle rakennettiin täysimittainen ja nurmipintainen jalkapallokenttä vuonna 1948. (S. Viinikainen 23.7.2024)

5. *Urheilupuisto etelästä Kalevankadun ja Salpausselänkadun risteyksestä kuvattuna vuonna 1969. Kuvan keskellä nurmipintainen jalkapallokenttä ja sen vieressä pienempi hiekkakenttä. Kuvan vasemmassa laidassa jääkiekkokaukalo ja pesäpallostadionin katsomorakenteita. Kuvan vasemmassa alareunassa juuri valmistunut helluntaiseurakunnan asuinrakennus. (Kuva: Poikilo-museot, kuvaaja: Eero Suikki)*

6. *Ortoilmakuva Urheilupuiston alueesta vuodelta 1953. Ampumarata näkyy vielä selvästi katoksellisine maalialueineen. Puisto-osa on vielä metsää ja nykyisistä rakennuksista vasta Yhteislyseo on rakennettu. Urheilukenttä, jalkapallokenttä ja sen viereinen hiekkakenttä ovat jo paikoillaan. (Kuva: Maanmittauslaitos)*

2.2.3 Kouvolan Miesteollisuuskoulu

Tyttölyseon pohjoispuolelle rakennettiin vuonna 1949 rakennus Kouvolan Mieskotiteollisuuskoulua varten. Oppilaitos oli alun perin Säkkijärven Mieskotiteollisuuskoulu, joka sodan aikana siirtyi ensin Porlammelle, ja joka vuonna 1948 päätettiin siirtää Kouvolaan. Vuonna 1987 koulun nimi muuttui Kouvolan Käsi- ja Taideteolliseksi oppilaitokseksi. Rakennusta laajennettiin arkkitehti Väinö Vuorisen piirustusten mukaisesti vuonna 1957. Sen tiloissa aloitti toimintansa vuonna 1950 myös Kouvolan kauppakoulu, joka siirtyi vuonna 1953 Tornionmäessä olleeseen puukouluun. Myöhemmin sen tiloissa toimi tarkkailuluokkia. Viimeisinä vuosina rakennuksessa oli mm. partiolaisten kokoontumistiloja. Alakerrassa sijaitti eräänlainen painisali.

7. Kouvolan Miesteollisuuskoulu 1980-luvun viistoilmakuvassa (Kuva: Poikilo-museot, Kuvaaja: Raimo Sävilä)

8. Kouvolan Miesteollisuuskoulu 1980-luvun viistoilmakuvassa (Kuva: Poikilo-museot, Kuvaaja: Raimo Sävilä)

2.2.4 Kuntotalo ja teatteri

Kouvolaan perustettiin vuonna 1950 Sivistys- ja Urheilutalo Säätiö Kouvolan kauppalan johdon esityksestä. Säätiön tarkoituksena määritettiin kauppalan kipeästi tarvitsemien sisäurheilu- ja kulttuuritilojen rakennuttaminen. Säätiön varat olivat peräisin lakkautetuilta Kouvolan Suojeluskunnalta ja Lotta Svärd-järjestöltä, jotka lahjoittivat ne pääosin Kouvolan Liikemiesyhdistykselle rakennuksen rakentamista varten. Liikemiesyhdistys valikoitu lahjoituksen saajaksi siitä syystä, että varat oli alun perin saatu pääosin juuri liikemiehiltä. Liikemiesyhdistys lahjoitti varat edelleen perustetulle säätiölle. Säätiön alkupääoma oli kuitenkin vain kymmenesosa rakennushankkeen kustannusarviosta.

Säätiön ensimmäisenä tehtävänä oli järjestää suunnittelukilpailu liikunta- ja kulttuurirakennukselle kaupungin varaamalla tontille. Tehtävään sisältyi sisäliikunta- ja kulttuuritilojen lisäksi urheilupuiston suunnittelu. Kilpailun voitti arkkitehti Eero A. Kajava ehdotuksella "Juhani".

Palkintolautakunta totesi ehdotuksesta seuraavaa: *"Puistoalueen suunnittelu ansiokasta, joskin maaston muotoa ei varsinkaan uimalan sijoituksessa ole tarpeeksi huomioitu. Rakennuksen sijoittaminen pääkatsomon yhteyteen on vapauttanut Salpausselänkadun puolelle laajan istutetun alueen. Rakennuksen sisäinen liikenne pääpiirteissään moitteeton. Yleisön vaatilojen suunnittelussa puutteellisuuksia. Kirjaston sijoitus kahvilan alle ei ole täysin onnistunut. Huonetilojen muotoilu osittain huolimaton. Näkyväisyys pääkatsomosta kentälle heikko, mutta voidaan korjata painamalla alla olevia huonetiloja syvemälle. Ulkoarkkitehtuuri luontevaa."* (Arkkitehti-lehti 1952)

Varhaisen monitoimitalon rakentaminen aloitettiin 1953 talkoiden ja varainkeruun siivittämänä. Ensimmäinen rakennusvaihe sisälsi kirjaston, kauppakoulun tiloja, luentosalin, työväenopiston ja näyttelytilaa. Toisessa rakennusvaiheessa 1956 laajennettiin kauppaoppilaitokseksi muuttuneen koulun tiloja. Viimeinen rakennusvaihe 1959 sisälsi teatterin, keilahallin ja kirjaston lisätilat. Teatterin peruskorjaus valmistui vuonna 2010, kun teatteri täytti 50 vuotta.

Kuntotalon edustalle sijoitettiin vuonna 1960 kuvanveistäjä Viljo Savikurjen tekemä kirjailija Unto Seppäsen patsas, joka oli samalla Kouvolan ensimmäinen henkilömuistomerkki. Unto Seppänen (1904-1955) oli kouvolaalainen kirjailija ja toimittaja.

9. Kuntotalon ensimmäinen vaihe kuvattuna vuonna 1955 urheilukentältä kuvattuna. Etualalla urheilukenttä, nykyinen pesäpallostadion. (Kuva: Kouvola Seura)

10. Kuntotalon ensimmäinen ja toinen vaihe ovat valmistuneet. Näkymä Salpausselänkadulta 1950-luvun lopulla. (Kuva: Poikilo-museot, kuvaaja: Raimo Sävilä)

11. Kuntotalon ja Teatterin kokonaisuus valmiina. Näkymä Salpausselänkadulta 1960-luvun puolivälissä. (Kuva: Poikilo-museot, kuvaaja: Eero Suikki)

12. Unto Seppäsen patsas Kuntotalon edustalla (Kuva: Kaisa Niilo-Rämä)

2.2.5 As Oy Salpa-Kaleva

Alueen kolmanneksi vanhin rakennus on asunto osakeyhtiö Salpa-Kaleva, joka sijaitsee Salpausselänkadunvarrella Kalevankadun risteysalueella. Rakennus on valmistunut rakennusrekisterin mukaan vuonna 1957 (toisen lähteen mukaan vuonna 1956) arkkitehti Mauri Karkulahden suunnitelmien mukaan. Rakennuksen korttelialue on merkitty jo vuoden 1931 asemakaavaan.

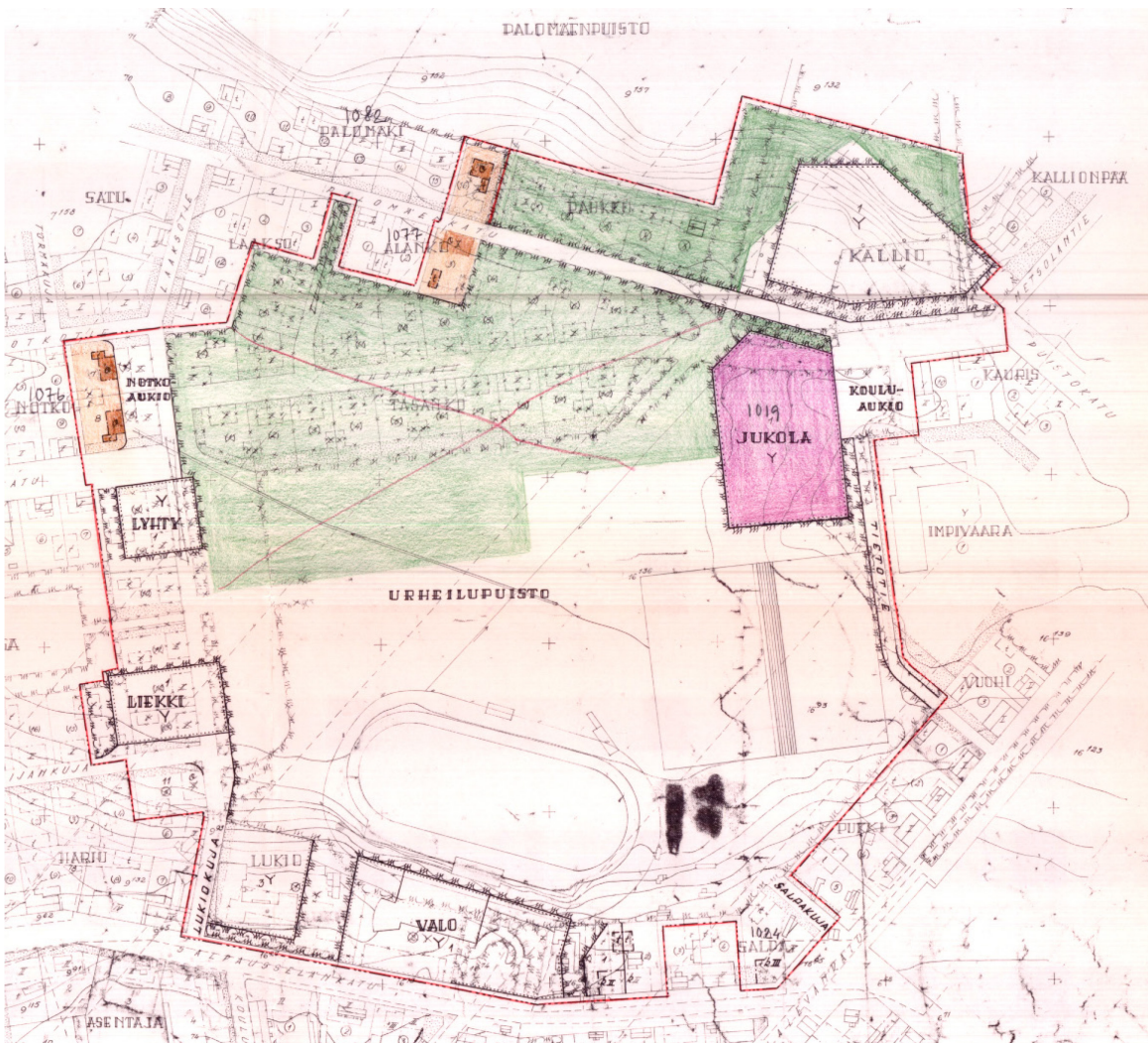
1. As Oy Salpa-Kaleva kuvattuna kaakosta vuosien 1956 ja 1959 välillä. Taustalla Kuntotalo. (Kuva: Sakari Viinikaisen arkisto)

2. As Oy Salpa-Kaleva kuvattuna luoteesta vuonna 2008. (Kuva: Rurik Wasastjerna)

2.2.6 Vuoden 1955 asemakaavan muutos

Vuoden 1955 asemakaavan muutoksen määräyksissä yleisten rakennusten korttelialueita (Jukola, Lyhty, Liekki, Lukio, Valo ja Kallio) koskevat seuraavat määräykset: "Yleisen rakennuksen tontille saa rakentaa enintään 0,15 m² kokokerrosalaa kutakin tontin neliometriä kohti." Lisäksi asemakaavassa on muita määräyksiä: "Rakennuksen tulee täyttää sisäasiainministeriön paloluokittelusta antaman päätöksen vaatimukset. Avoimia portaita ja vilpeloita saa ulottaa 2 m rakennusalan ulkopuolelle, ei kuitenkaan 3 m lähemmäksi tontin rajaa. Kerrokseksi ei lueta sellaisia paloapiddättäviä huoneita, joiden laipio ei kohoa 0,5 m rakennuksen seinän juurella olevan maanpinnan korkeinta kohtaa ylemmäksi. Kellaritilaaan ei saa kohota mainittua tasoa ylemmäksi. milloin ullakolle saa sisustaa huoneita, tulee puolet ullakosta jättää sisustamatta, ja tulee huoneiden kuulua alakerran huoneistoihin ja olla liedettömiä. Alueella kasvavia puita saa kaataa ja maanpinnan korkeutta muuttaa vain järjestysoikeuden luvalla." Esipihojen osalta on lisäksi määrätty seuraavaa: "Esipiha, joka on järjestysoikeuden antamia tarkempia määräyksiä noudattaen pidettävä huolitellussa puistomaisessa kunnossa. Esipihalle saa tehdä välttämättömiä teitä. Järjestysoikeus voi myös määrätä, että esipiha on jätettävä aitaamatta tai, että aita on rakennettava esipihan sisärajaan." Korttelissa "Valo" näkyy jo pohjakartalla Kuntotalon ensimmäinen osa. Korttelissa "Lukio" on puolestaan vanha "Hirsilinna" edelleen paikoillaan. Vuoden 1931 asemakaavaan jo merkitty *Salpakuja* on nimetty vuoden 1955 kaavassa ja *Kouluaukio* merkitty kaavaan ensimmäistä kertaa puistoalueen tilalle.

3. Ote asemakaavan muutoksesta "Urheilupuisto ja sen ympäristö", nro 116:1, joka on vahvistettu 27.8.1955

2.2.7 ”Poikalyseo”

Vuoden 1955 asemakaava mahdollisti niin kutsutun Poikalyseon rakentamisen. Rakennus on rakennusrekisterin mukaan valmistunut vuonna 1961 Einari Wennervirran vuonna 1957 laatimien suunnitelmien mukaisesti. Sen edeltäjänä toimi yksityinen Kouvolan Suomalainen yhteiskoulu (1903), joka vuonna 1929 muuttui valtion hallinnoimaksi. Samalla nimi muutettiin Kouvolan Yhteislyseoksi. Syksyllä 1940 koulun nimi muutettiin Kouvolan lyseoksi Viipurista evakkoon tulleen tyttökoulun (Kouvolan tyttölyseo) jakaessa samat tilat muutaman vuoden ajan. Kouvolan lyseoon otettiin tästedes vain poikia aina vuoteen 1973 saakka, jolloin koulun nimi muutettiin Kouvolan yhteislyseoksi eri sukupuolille tarkoitettujen koulujen yhdistyessä. Nimenmuutokset jatkuivat edelleen vuonna 1975, kun nimeksi tuli Palomäen lukio ja Urheilupuiston yläaste. Tällä hetkellä koulussa toimii Urheilupuiston koulu, jossa annetaan perusopetusta vuosiluokilla 7-9. (S. Viinikainen 23.7.2024 ja Urheilupuiston koulun verkkosivut 6/2024).

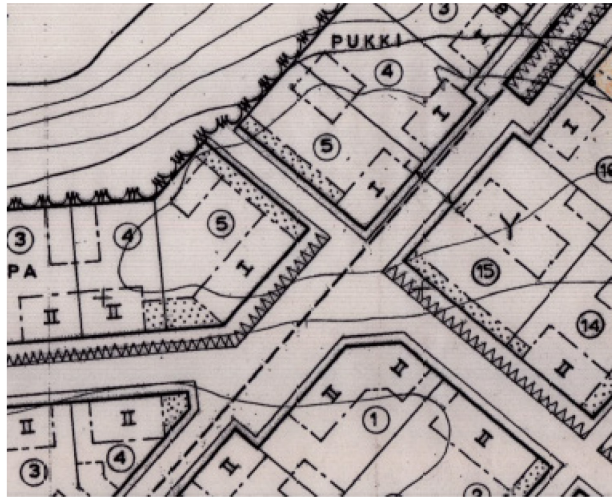
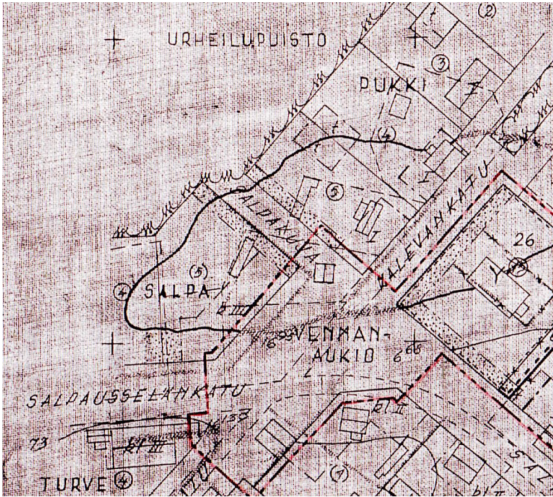
4. ”Poikalyseo” eli nykyinen Urheilupuiston koulu 1960-luvulla (arvio) (Kuva: ?)

5. Palomäen lukio ja Urheilupuiston yläaste eli nykyinen Urheilupuiston koulu talvella 1977. (Kuva: Poikilo-museot, kuvaaja: Raimo Sävilä)

2.2.8 Vennanaukio

Vennanaukiolle ja sen itäpuolelle on laadittu asemakaavan muutos vuonna 1956. Kaavamuutoksessa Vennanaukiota on laajennettu etenkin sen eteläosasta. Lisäksi Kalevankatu on levennetty ja Salpausselänkadun reunaan aiemmassa kaavassa merkityt puurivit (siksak-merkintä) on poistettu. Vennanaukion nimi juontaa juurensa Vennanlampeen, joka oli nykyisen Jaakonpuiston kohdalla ennen puiston rakentamista.

6. Ote asemakaavan muutuksesta korttelit Kaleva ja Soini, nro 75:1, joka on vahvistettu 18.4.1956 sekä ote vuoden 1931 asemakaavasta samalta kohtaa.

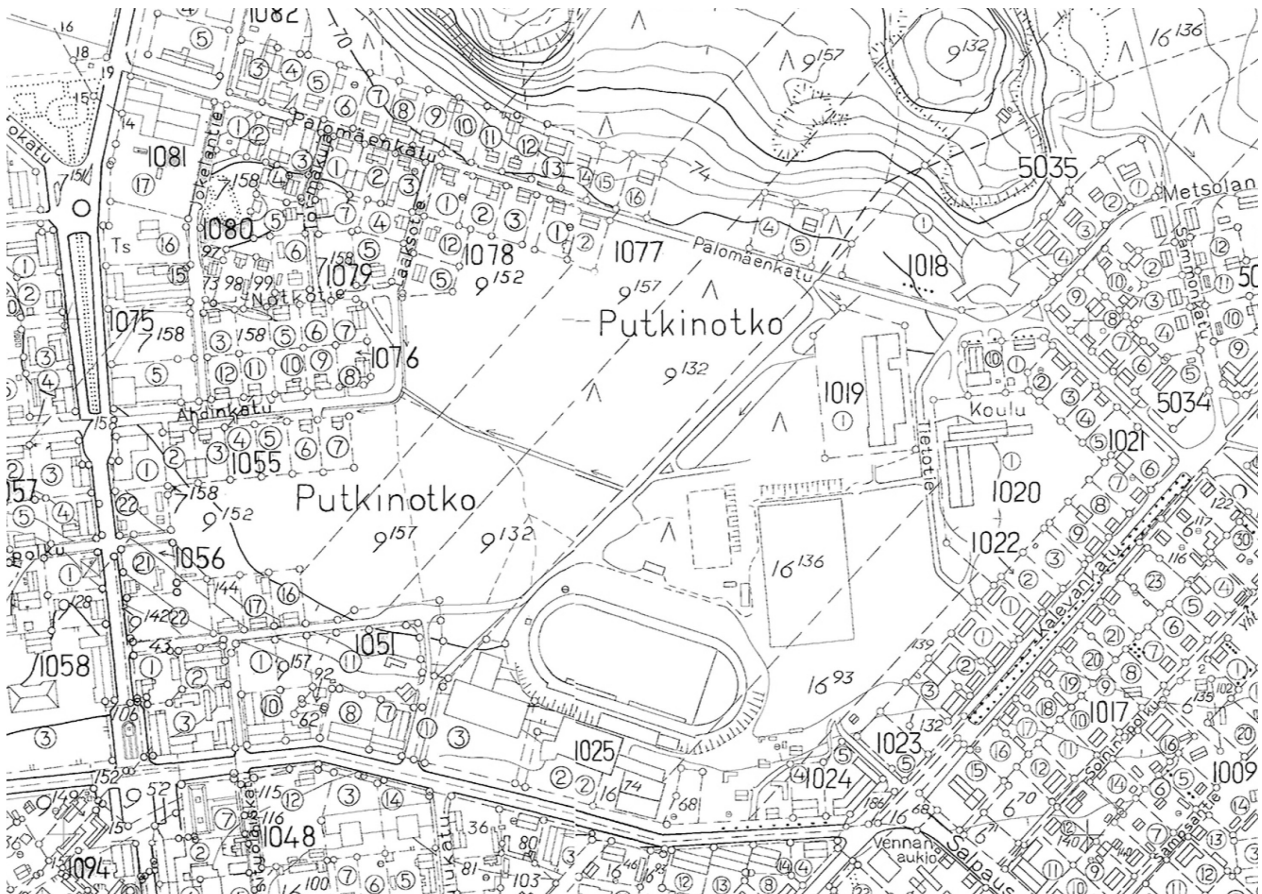
7. Vennanaukio kuvattuna idän suunnasta vuonna 1969. Betania on juuri valmistunut As Oy Salpa-Kalevan viereen. Kalevankadun keskellä on pysäköintialue. (Kuva: Poikilo-museot, kuvaaja: Eero Suikki)

8. Ortoilmakuva Urheilupuiston alueesta vuodelta 1960. Sivistys- ja urheilutalo, nykyinen Kuntotalo sekä teatteri ovat valmistuneet kokonaisuudessaan. Kouvolan lyseo, eli nykyinen Urheilupuiston koulu sekä As Oy Salpa-Kaleva ovat myös täydentäneet Urheilupuiston rakennuskantaa. (Kuva: Maanmittauslaitos)

9. Ote vuoden 1965 opaskartasta. Kartassa mustalla korostettuna Yhteiskoulu, Kuntotalo ja teatteri sekä molemmat lyseot ja uimahalli.

10. Ote Urheilupuiston alueesta vuoden 1964 kartasta.

11. Urheilupuiston pohjoisosaa 1960-luvulla.

12. Urheilupuisto lännestä kuvattuna vuonna 1969. Kuvan keskellä Sumulaakson kenttä ja taustalla varsinainen Urheilupuisto. (Kuva: Poikilo-museot, kuvaaja: Eero Suikki)

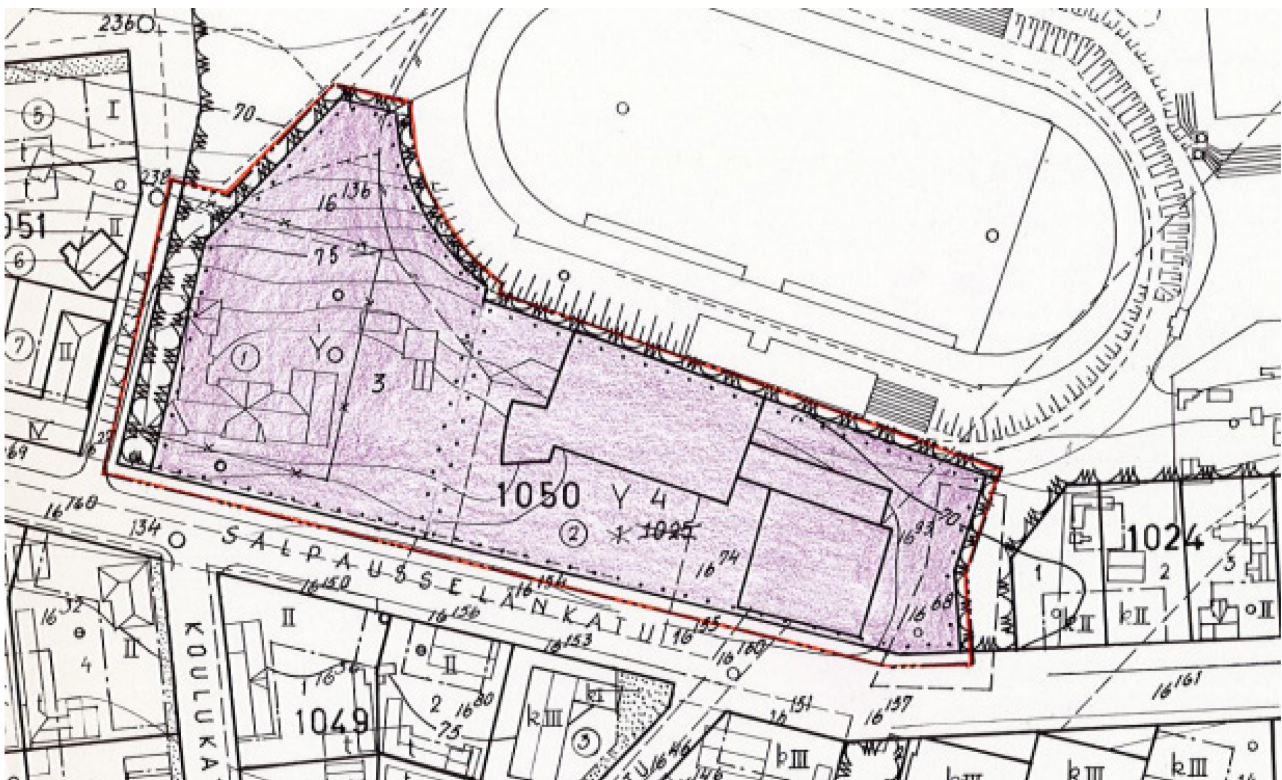

13. Urheilupuiston keskiosassa sijaitsevat tenniskentät vuonna 1976 Kenkäkukulalta kuvattuna. Taustalla Kuntotalo, Teatteri ja Yhteiskoulu. Tenniskentät on ortoilmakuvien perusteella rakennettu 1960-luvulla, jonka jälkeen niitä on saneerattu useampaan otteeseen. Kenttiä oli alun perin kolme, mutta yksi purettiin nykyisen skeittialueen tieltä. (Kuva: Poikilo-museot, kuvaaja: Raimo Sävilä)

2.2.9 Korttelien 1025 ja 1050 asemakaavan muutos

Uuden Yhteiskoulun rakentamiseksi tarvittiin asemakaavan muutos kortteliin 1025, jossa vuonna 1906 valmistunut hirsinen koulurakennus (kts. kuva 2.) sijaisi. Korttelit Lukio (1050) ja Valo (1025) ja niiden välissä sijainnut puistoalue yhdistettiin asemakaavan muutoksessa kortteliksi 1050.

Korttelin 1050 länsireunassa silloisen Lukiokujan, nykyisen Sumulaaksonkadun ja korttelin väliin on merkitty kapea puistoalue. Korttelin rakennusoikeuden määräksi on sanallisissa määräyksissä määriteltä ”yleisen rakennuksen tontille saa rakentaa enintään 1m^2 kokonaiskerrosalaa kutakin tontin neliometriä kohti” ($e=1.0$). Kaavamuutos enteilee uuden koulurakennuksen rakentamista sekä laatimisajankohdallaan että ratkaisultaan (puistoalueen sijoittaminen osin sen aikaisen koulurakennuksen päälle). Teatterin itäreunaan on jätetty kaavassa runsaasti tilaa nykyiseen tilanteeseen verrattuna.

14. Ote asemakaavan muutoksesta korttelit 1025 ja 1050 (nro 166:1), joka on vahvistettu 26.10.1961.

2.2.10 Yhteiskoulu

Kouvolan yhteiskoulun vuonna 1963 valmistunut uusi rakennus korvasi vuonna 1906 rakennetun hirsisen Kouvolan lyseon (aiemmin Kouvolan Suomalainen Yhteiskoulu ja Kouvolan Yhteislyseo) rakennuksen sijoittuen sen pohjoispuolelle. Yhteiskoulu toimi perustamisestaan eli vuodesta 1955 alkaen useassa eri kiinteistössä, muun muassa Kuntotalossa (Sivistys- ja urheilutalo), mutta Kouvolan lyseon eli ”poikalyseon” (kts. kohta 2.2.5) rakennuksen valmistuttua Yhteiskoulu muutti vanhaan hirsikouluun ”puulyskaan”, ja samaan aikaan uutta koulurakennusta aloitettiin rakentamaan sen taakse.

Peruskoulu-uudistuksen myötä Kouvolan yhteiskoulu muuttui yksityisestä koulusta kaupungin ylläpitämiksi Salparinteen yläasteeksi ja Kouvonrinteen lukioksi vuonna 1975. Vuonna 1998 koulujen nimet vaihdettiin Kouvolan Yhteiskouluksi (Yhteiskoulun yläaste ja Yhteiskoulun lukio). Koulurakennus tuhoutui tulipalossa 11.2.2014, jonka jälkeen lukiot yhdistettiin Yhteislyseoksi elokuussa 2015. Yläkoulu siirtyi väistötiloihin läheisiin rakennuksiin ja lukiolaiset siirtyivät Urheilupuiston toiselle laidalle.

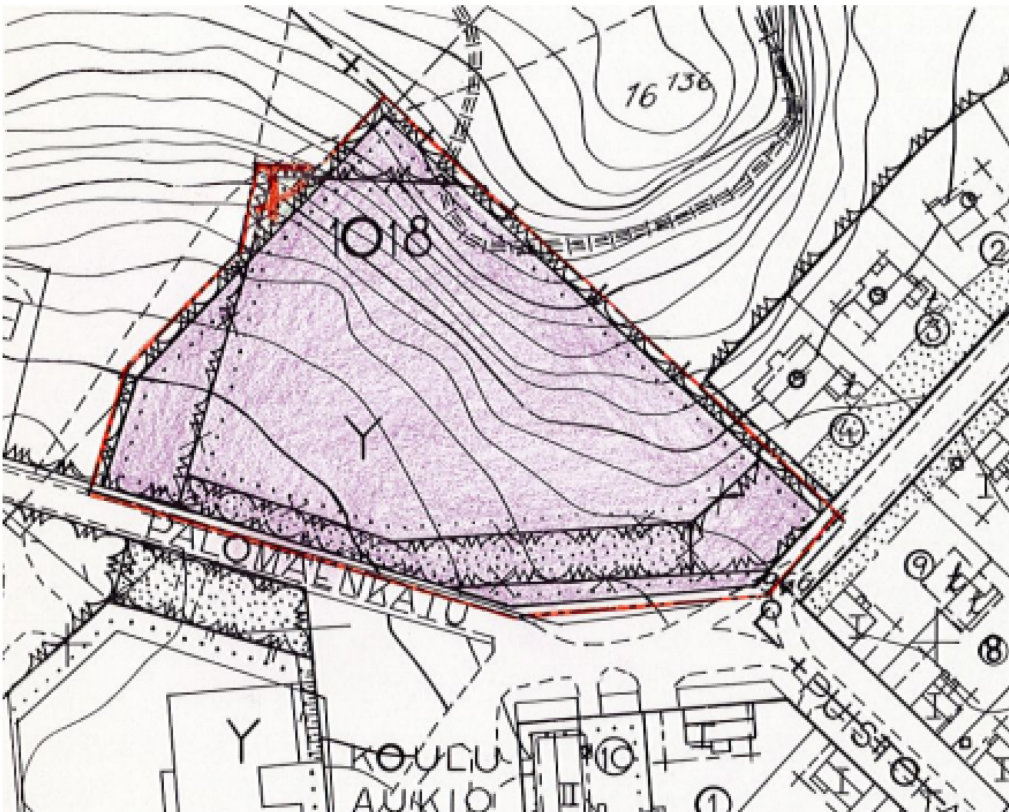
15. Kouvolan yhteiskoulu vuonna 2008 Salpauseläntien suunnasta kuvattuna. (Kuva: Rurik Wasastjerna)

16. Kouvolan yhteiskoulu vuonna 2008 Sumulaaksonkadun suunnasta kuvattuna. (Kuva: Rurik Wasastjerna)

2.2.11 Uimahalli

Uimahallin rakentamiseksi laadittiin asemakaavan muutos ”Kortteli 1018”, joka vahvistettu 28.6.1962. Siinä korttelia ”Kallio” muotoiltiin ja laajennettiin vähäisesti ja istutettava alueen osat poistettiin. Kaavamääräykset kuuluivat seuraavasti: ”Yleisen rakennuksen tontille saa rakentaa enintään 0,15 m² kokonaiskerrosalaa kutakin tontin neliometriä kohti.” Lisäksi kaavassa määrätään, että ”Rakennusten tulee täyttää sisäasiainministeriön paloluokittelusta antaman päätöksen vaatimukset. Tontilla kasvavia puita saa kaataa ja maanpinnan korkeutta muuttaa vain järjestysoikeuden luvalla. Rakentamaton tontinosa on pidettävä puistomaisessa kunnossa.”

17. Ote asemakaavan muutoksesta kortteli 1018 (nro 172:1), joka käsittää urheilupuiston uimahallin korttelialueen. Kaavamuutos on vahvistettu 28.6.1962.

Urheilupuiston uimahalli on valmistunut vuonna 1964 arkkitehti Jorma Järven laatimien ja joulukuussa 1962 hyväksytyjen suunnitelmien mukaan. Rakennusta kuvaillaan yleiskaavaan liittyvässä ”Kouvolan suojeltavat rakennukset ja ympäristöt” -selvityksessä seuraavasti: ”Ainutlaatuinen ja poikkeuksellisen onnistunut arkkitehtoninen kokonaistaideteos, jonka plastinen kattomuoto hyödyntää maksimaalisesti betonin mahdollisuuksia rakennusmateriaalina. Lasinen julkisivu liittyy hallitilan ja piha-alueen hienosti toisiinsa.”

Uimahalli oli valmistuessaan silloisen Kymen Läänin ensimmäinen. Se jatkoi Kuntotalon viitoittamaa tietä kaupungin sisäliikuntatilojen rakentamisessa. Aikaisemmin kaupungissa oli vain koulujen liikuntasaleja. Ensimmäiset muutostyöt rakennuksessa tehtiin 1979 ja niitä jatkettiin 1981. Muutokset olivat kuitenkin vähäisiä. Vuonna 1990 laadittiin kehityssuunnitelma, jossa esitettiin uimahallin laajentamiseen ja peruskorjaukseen liittyviä suunnitelmia. Suunnitelmia ei kuitenkaan koskaan toteutettu, vaan vuonna 1994 laadittiin peruskorjaussuunnitelma arkkitehti Tarmo R. Pajun toimesta. Korjaus tehtiin vuosien 1994-1995 aikana. Uimahallin kattoa on korjattu 2009 ja sisätiloissa tehty joitakin muutoksia 2010. Uimahallin piha-alueella rajaava aita uusittiin 2013 ja samalla piha-alueella pienennettiin sen pohjoisosasta. Urheilupuiston uimahallista on laadittu erillinen rakennushistoriaselvitys ja se on suojeltu vuonna 2024 voimaan tulleella asemakaavan muutoksella. Uimahallia tullaan laajentamaan merkittävän kokoisella lisäosalla tulevien vuosien aikana.

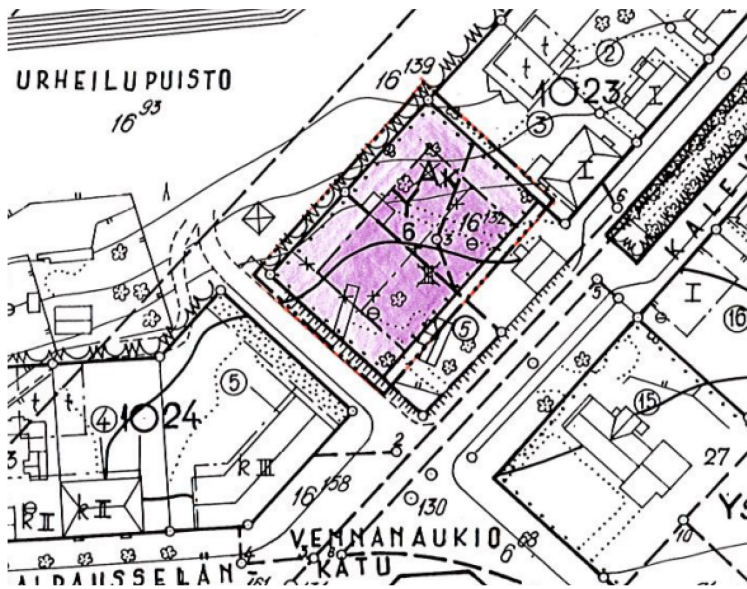
18. Urheilupuiston uimahalli vuonna 1973. Taustalla Yhteislyseon rakennus ja sen edessä Lyseon liikuntahallin paikalla sijainnut kaksikerroksinen Miesteollisuuskoulu. (Kuva: Poikilo-museot, kuvaaja: Eero Suikki)

19. Kuva Urheilupuiston uimahallista lounaan suunnasta vuonna 2008 kuvattuna. (Kuva: Kouvolan kaupunki)

2.2.12 Betania

Salpakujan ja Kalevankadun risteykseen laadittiin asemakaavan muutos "Kortteli 1023 tontti 6", joka vahvistettiin 26.6.1963. Asemakaavanmuutoksella kaksi aiemman asemakaavan asuinkerrostalotontilla (suurin sallittu kerrosmäärä III) sijainnutta erillispientalotonttia yhdistettiin yhdeksi yleisten rakennusten korttelialueeksi. Samalla Kalevankadun katualuetta levennettiin. Rakentamisesta korttelinosalle määrättiin seuraavasti: "Yleisten rakennusten tontille saa rakentaa enintään 0,70 m² kokonaiskerrosalaa kutakin tontin neliometriä kohti. Yleisten rakennusten tontille tulee sijoittaa 11 autopaikkaa. Yleisten rakennusten tontilla on rakentamaton tontinosa pidettävä puistomaisessa kunnossa."

20. Ote asemakaavan muutoksesta "kortteli 1023 tontti 6" (kaava nro 181:1), joka on vahvistettu 26.6.1963.

Korttelin 1023 tontille 6 rakennettiin kirkkorakennus Helluntaiseurakunnan tarpeisiin. Rakennus valmistui vuonna 1965. Sen koillispuolelle rakennettiin vuotta myöhemmin kolme asuntoa sisältävä yksikerroksinen rakennus.

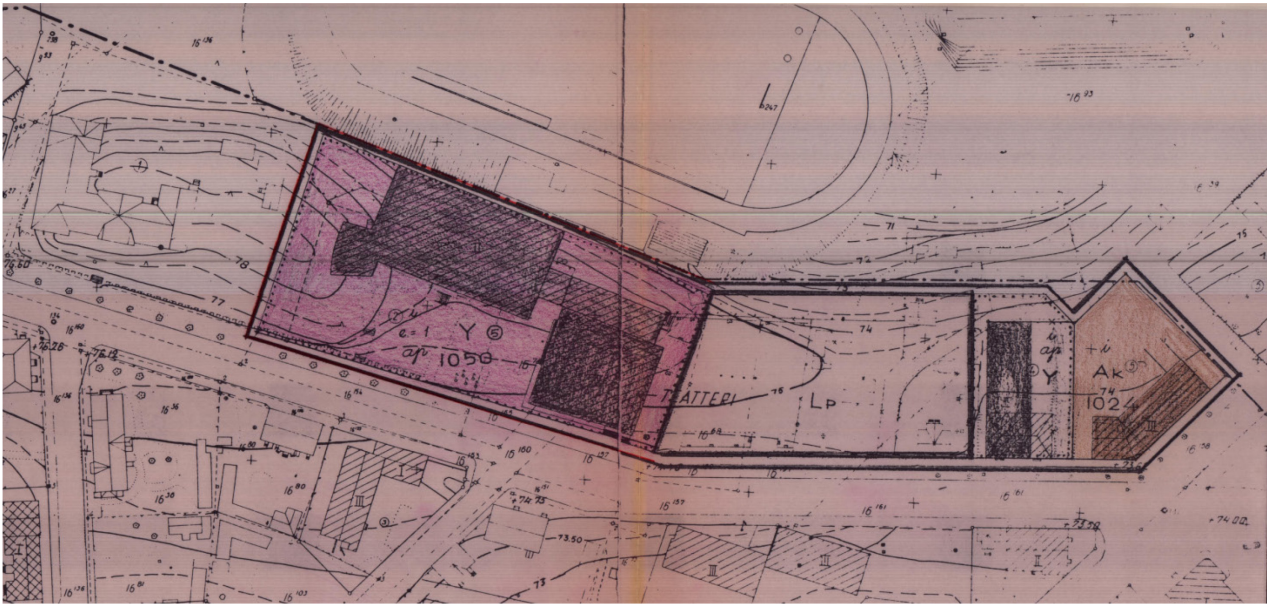
1. Betania kuvattuna heti valmistumisensa jälkeen. Nykyisin ruskeat riteliköt ovat olleet alun perin valkoiset tai ainakin merkittävästi vaaleammat. (Kuva: Sakari Viinikaisen kotiarkisto).

1. Beatanian kadun puolen julkisivu kuvattuna keväällä 2024 (Kuva: Kaisa Niilo-Rämä)

2.2.13 Asemakaavan muutos kortteli 10124 ja 1050 sekä puistoalue

Urheilupuiston eteläosaan laadittiin asemakaavan muutos ”Kortteli 1024 ja 1050 sekä puistoalue”, joka vahvistettiin 11.1.1965. Siinä teatterin itäpuolelle asemakaavoitettiin yleinen pysäköintialue (LP) kapean puistoalueen ja pientalotonttien paikalle. Korttelissa 1024 asuinkerrostalon länsipuolelle on asemakaavan muutoksessa merkitty yleisten rakennusten korttelialue, johon on merkitty suorakaiteen muotoinen, pohjois-eteläsuuntainen ja kapea rakennusala, jonka autopaikat saa sijoittaa yleiselle pysäköintialueelle. Myös Kuntotalon ja teatterin pysäköintipaikat saa kaavamääräysten mukaan sijoittaa yleiselle pysäköintialueelle.

2. Ote asemakaavan muutoksesta nro 205:1 ”Kortteli 1024 ja 1050 sekä puistoalue”, joka on vahvistettu 11.1.1965.

3. Urheilupuiston viistoilmakuva vuodelta 1972. Kuvassa näkyy laaja pysäköintialue teatterin itäpuolella. Nykyisen jäähallin paikalla on ulkokaukalo. Kenkäkukkula ja vesiallas ovat löytäneet paikkansa rakennetusta puisto-osasta. (kuva: Poikilo-museot, kuvaaja: Eero Suikki)

4. Ortoilmakuva Urheilupuiston alueesta vuodelta 1968. Rakennettu puisto-osa on vasta muotoutumassa paikoilleen. (kuva: Maanmittauslaitos)

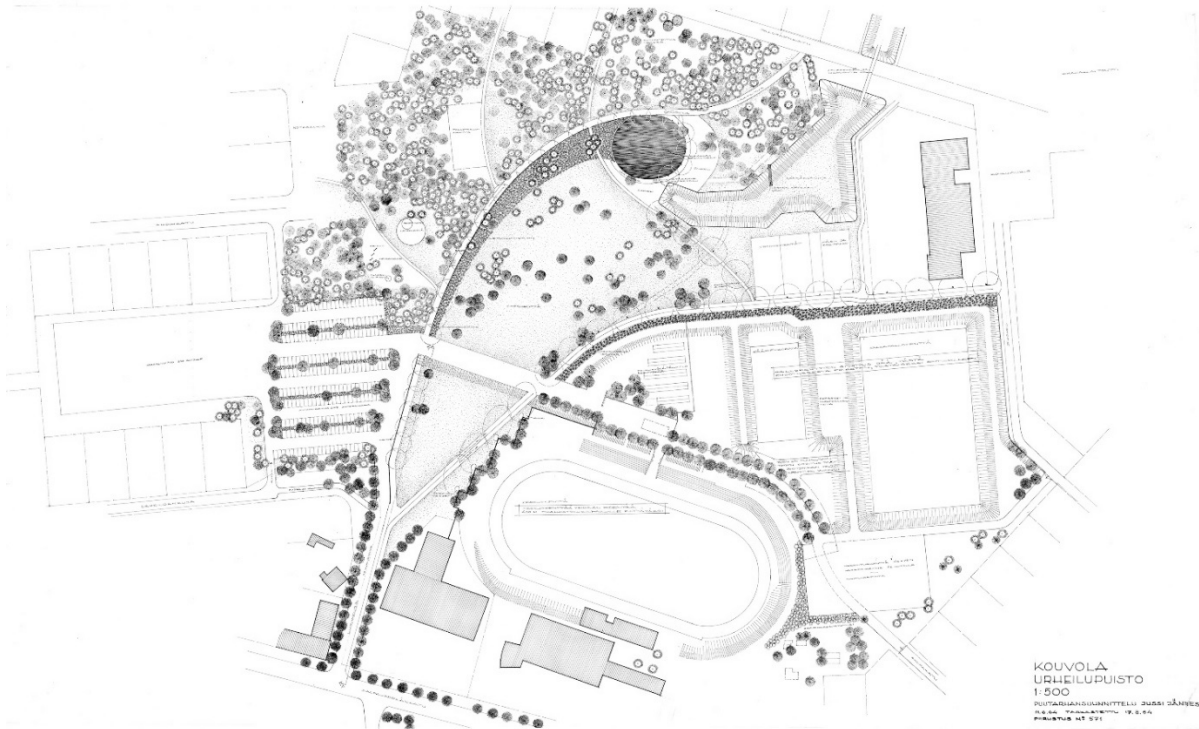
5. Viistoilmakuva Urheilupuiston alueesta 1970-1980 -lukujen taitteesta. Keskuskentän katsomorakenteet ovat vielä työn alla ja jäähallin paikalla on vielä ulkokaukalo. (kuva: Poikilo-museot)

2.2.14 Rakennettu puisto

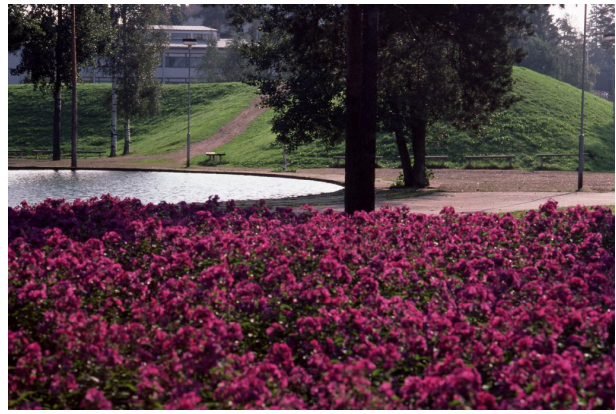
Vuonna 1952 kauppa järjesti yhdessä Kouvolan Sivistys- ja Urheilutalosaatiön kanssa yleisen kilpailun sivistys- ja urheilutalopiirustusten sekä siihen liittyvän urheilupuistosuunnitelman aikaansaamiseksi (kauppalanhallituksen vuosikertomus 1952). Tässä yhteydessä rakennettiin ilmeisesti kuitenkin vain urheilukentän katsomo, nykyisen Kuntotalon lisäksi. Urheilupuiston suunnitelmallisempi rakentaminen tapahtui vasta 1960-luvulla. Suunnittelu annettiin puutarha-arkkitehti Jussi Jänneksen tehtäväksi vuonna 1964. Kauppalanhallituksen vuosikertomusten mukaan suunnitelmaa tarkennettiin vielä vuonna 1967 ja siihen tehtiin joitakin muutoksia. Samana vuonna kaupungin puutarhalla lisättiin Urheilupuistoon tarvittavia ryhmäkasveja, erityisesti leimukukkia. Viemäröintityöt puistossa aloitettiin ja kenttä- ja puistoalueiden rajaksi rakennettiin pitkä valli. Vallin ulkosivulle istutettiin happomarjaa, ja vallin ympäri tehtiin käytävä. Metsäaluetta harvennettiin asteittain ja käytäviä sekä nurmialueita pohjattiin. Vuonna 1969 kaupungin puutarhalla ”monistettiin” edelleen leimukukkia niin Urheilupuistoa kuin kaupungintalon puistoakin varten. Myös happomarjoja ja puistoruusuja lisättiin. Keskinurmikon alueelta poistettiin kannot ja alue tasattiin. ”Kenkäkukkulaan” ajettiin lisää maata ja sen rinteitä nurmetettiin. Vuonna 1970 urheilupuisto rakennettiin valmiiksi lukuun ottamatta leikkivälineitä ja pysäköintialuetta. Muutoksena Jänneksen suunnitelmaan tuli pääkäytävälle asfaltti. (Hurme)

Urheilupuistoa on kunnostettu ensimmäisen kerran 1980-luvulla. Tuolloin ainakin istutusalueita on muutettu. Sakari Värin mukaan leimukukat alkoivat taantua jossain vaiheessa sienitaudin vuoksi, mutta vielä 1980-luvulla vaurioituneiden tilalle istutettiin uudet leimukukat. Enimmillään puistoa, tai lähinnä leimukukkaa, on ollut hoitamassa seitsemän vakituista työntekijää sekä kesätyöntekijät. Leimukukkapenkeissä kasvoi 1980-luvulla myös noin 30 000 tulppaania. Leimukukista luovuttiin 1990-luvun puolivälissä, kun työvoimaa vähennettiin laman takia. Ne vaihdettiin pensaisiin Urheilupuiston koulun puoleisesta päästä alkaen.

1990- ja 2000-luvun aikana Urheilupuistoon on lisätty uusia leikkivälineitä sekä kuntoilulaitteet. Vuonna 2009 puistosta on tehty vihersuunnitelma, jonka on laatinut Jouni Dahlman. Suunnitelman mukaan leimukukkien paikalle on istutettu eri kurjenpolvilajikkeita, pensashanhikkia sekä tarhavillakkoa. Vesialtaan ympärille on suunnitelman mukaan rakennettu pergoloita köynnöskasveineen.

6. Jussi Jänneksen alkuperäinen suunnitelma Urheilupuiston alueesta vuodelta 1964, jossa kantavana teemana on palloa potkaiseva jalka (Kenkäkukkula) ja pallon (vesiallas) liikerataa kuvaava massaistutus. Suunnitelman laatimisaikaan nykyinen Sumulaaksonkatu päättyi pysäköintialueeseen.

7. (oikea kuva) Nuoria viettämässä aikaa Urheilupuiston vesialtaan luona. Alun perin allasta reunusti ainoastaan suurista betonilaatoista rakennettu pelkistetty kehä. Vesisuihkua ei ollut. (kuva: Poikilo-museot, kuvaaja: Aune Rautio)
8. (vasen kuva) Pallon lentorataa kuvaavassa kaarimaisessa massaistutuksessa käytettiin alun perin leimukukkaa. Kuva vuodelta 1985. (kuva: Poikilo-museot, kuvaaja: Raimo Sävilä)

9. Ote vuoden 2009 yleissuunnitelmasta, jossa alueen toimintoja ja käytäväverkostoa sekä altaan ympäristöä on kehitetty monipuolisemmaksi.

10. Näkymä Kenkäkukulalta palloa kuvaavaan vesialtaaseen. Kuvassa näkyvät alueen alkuperäiset valaisimet ja se on todennäköisesti otettu vuoden 2010 saneerauksen yhteydessä.

2.2.15 Kuntotalo II

Kuntotalon ja Teatterin siirtyessä tontteineen vuonna 1973 kokonaan kaupungin omistukseen miljoonan markan kauppahinnalla aloitettiin Kuntotalo II:n suunnittelu. Kaupunki vuokrasi Sivistys- ja Urheilutalo Säätiölle pysäköintialueesta lohkaistun tontin uudisrakennusta varten 30 vuoden vuokra-ajalla. Lisäksi kaupunki myönsi tarkoitusta varten 400 000 mk avustuksen. Kellarikerrokseen suunniteltiin keilahalli, ensimmäiseen kerrokseen ravintola, kuntosali ja talonmiehen asunto, toiseen kerrokseen kokoushuoneita, judosali sekä muita huonetiloja ja kolmanteen kerrokseen kansalaisopiston tiloja, ateljeita sekä radiostudio, joka lopulta laajeni koko kerroksen kokoiseksi. Suunnittelusta vastasi arkkitehti Eero A. Kaja, joka oli laatinut myös Kuntotalo I:n suunnitelmat. (Tiainen s. 66-71)

Rakentaminen pääsi alkuun kaavavalituksen jälkeen 1974 keväällä. Rakennuttaminen hoidettiin säätiön omana työnä. Kuntotalo II valmistui Teatterin itäpuolelle kesällä 1975. Suunnitelmista poiketen pääosa rakennuksen tiloista tuli lopulta opetuskäyttöön; peruskoulun, sairaanhoito-oppilaitoksen ja kansalaisopiston tarpeisiin. Kellarikerrokseen rakennettiin alun perin teatterin kellarissa sijainnut keilahalli, joka on vielä nykyisinkin aktiivisessa käytössä. Nykyisin rakennuksen maanpäällisissä kerroksissa on lähinnä toimistotiloja. (Tiainen s. 66-71)

11. Kuntotalo II kohoaa Teatterin viereen viistoilmakuvassa 1970-luvun alussa (Kuva: Poikilo-museot)

12. Kuntotalo II kuvattuna keväällä 2024 (Kuva: Kaisa Niilo-Rämä)

2.2.16 Keskuskenttä

Jo 1950-luvulla rakennetun nurmipintaisen jalkapallokentän kohdalle rakennettiin Keskuskentäksi nimetty yleisurheilukenttä vuonna 1978.

13. Yleisurheilumaaottelu Keskuskentällä kesällä 1981. (Kuva: Poikilo-museot, kuvaaja: Raimo Sävilä)

14. Kalevan kisat keskusentällä kesällä 1982. (Kuva: Poikilo-museot, kuvaaja: Raimo Sävilä)

2.3 Lisää liikuntatiloja ja asumista 1980-2000

15. Ote asemakaavan muutoksen 308:1 kartasta, joka on vahvistettu 13.2.1981. Siinä jäähallin rakentamista varten Urheilupuiston keskelle on merkitty rakennusala ja rakennusoikeutta 12 000 k-m². Samalla osa Sumulaaksonkentän puistoalueesta on merkitty yleiseksi pysäköintialueeksi (LP) ja sitä reunustavat alueet puistoiksi (P). Sumulaaksonkatu on kaavassa nimellä Lukiokuja eikä se ulotu Ahdinkadulle saakka.

16. Urheilupuisto vuonna 1985 etelän suunnasta kuvattuna. (Kuva: Poikilo-museot, kuvaaja: Raimo Sävilä)

2.3.1 Jäähalli

1980-luvulla Kouvolassa elettiin nousukautta ja rakentaminen oli vilkasta. Aiemman ulkokaukalon paikalle rakennettiin jäähalli arkkitehtitoimisto Kalle Vartolan suunnitelmien mukaan ja se valmistui vuonna 1982. Rakennus sai lempinime "Väinön kantele" sen muotoon ja rakenteeseen vaikuttaneen apulaiskaupunginjohtaja Väinö Vuorisen mukaan. Jäähallissa on neljä juoksurataa, kaksi kuntosalia, paini- ja nyrkkeilytila sekä harjoitusjää. Jäähallia on kunnostettu useaan otteeseen rakentaen sen sisään uusia ravintola- ja aitiotiloja.

17. Juuri valmistunut jäähalli kuvattuna 1982-1984 välillä. (Kuva: Poikilo-museot, kuvaaja: Raimo Sävilä)

18. Kouvolan jäähalli kuvattuna pesäpallostadionilta. (Kuvaaja: Rurik Wasastjerna)

2.3.2 Ilmari Salmisen juoksijapatsas

Kouvolan urheilijat teki ensimmäisen aloitteen Ilmari Salmisen juoksijapatsaasta vuonna 1970, mutta hanke jäi tuolloin vielä toteuttamatta. Kouvolan Sivistys- ja Urheilutalo Säätiö käynnisti vihdoin patsashankkeen vuonna 1986 säätiön silloisen puheenjohtajan Lasse Johanssonin aloitteesta. Juoksijapatsas tilattiin paikalliselta sotainvalidi-kuvanveistäjä Pauli Koskiselta keväällä 1987. Teos paljastettiin 4.6.1988 ja se lahjoitettiin Kouvolan kaupungille. Se on kunnianosoitus kunniavääpeli, olympiavoittaja, juoksija Ilmari Salmiselle hänen maineikkaista urheilusaavutuksistaan. Häntä on pidetty kuuluisimpana kouvoolalaisena urheilijana. Samalla patsas viittaa siihen maineeseen, jonka Kouvola on saavuttanut urheilukaupunkina.

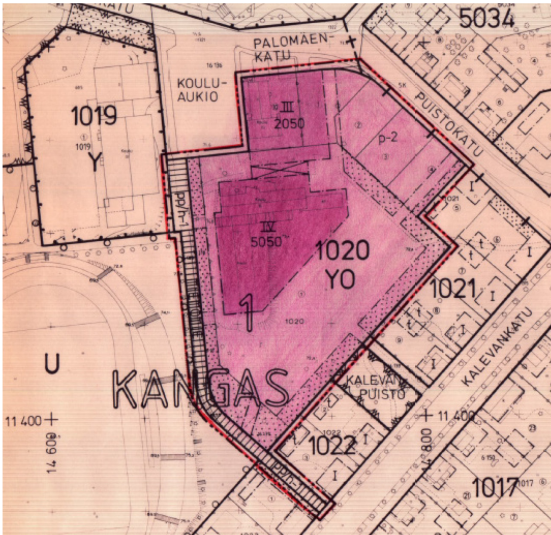
Ilmari Salminen (1902–1986) edusti Suomea 5000 ja 10 000 metrin juoksussa useissa EM- ja olympiakisoissa. Hän voitti ensimmäisen 10 000 metrin kilpailunsa Torinossa v. 1934 ja oli samoissa kisoissa 5000 metrillä kolmas. Berliinin olympialaisissa 1936 Salminen voitti 10 000 metrin juoksun ja oli 5000 metrillä kuudes kaaduttuaan 750 metriä ennen maalia. Näiden voittojen lisäksi hän edusti Suomea menestyksellisesti kansainvälisissä kisoissa vielä 1938 ja jatkoi vielä Suomen mestaruuskisoissa vuoteen 1942 asti. Hän oli armeijan palveluksessa, ja hänestä alettiin käyttää Kouvolaissa nimitystä kultavääpeli. (lähde: Poikilo-museot ja Tiainen s.87-88)

19. Ilmari Salmisen juoksijapatsas Kuntotalo II edessä Ilmarinkujan eteläpäässä. (Kuvaaja: Kaisa Niilo-Rämä)

2.3.3 Lyseon liikuntahalli

Lyseon liikuntahalli rakennettiin viereisten koulujen ja aktiivisten seurojen liikuntatiloiksi oppilas- ja harrastajamäärien kasvaessa. Tähän saakka lukion sisäliikuntatilana oli toiminut sen juhlasali ja läheinen Kuntotalon saleineen. Liikuntahalli kuntosaleineen valmistui syyskuussa 1991. Hallin paikalta purettiin 1941-1953 välillä rakennettu kaksikerroksinen kivitalo, joka oli rakennettu Kouvolan Miesteollisuuskoulun tarpeisiin vuonna 1949 (kts. 2.2.3)

20. Ote asemakaavan muutoksen 373:1 "Lyseon lukio" kartasta, vahvistettu 30.10.1989

21. Näkymä nykyisen Yhteislyseon pohjoispäästä kohti Lyseon liikuntahallia keväällä 2024. Kuvan keskellä rakennukset yhdistävä käytävä. (Kuvaaja Hannu Purho)

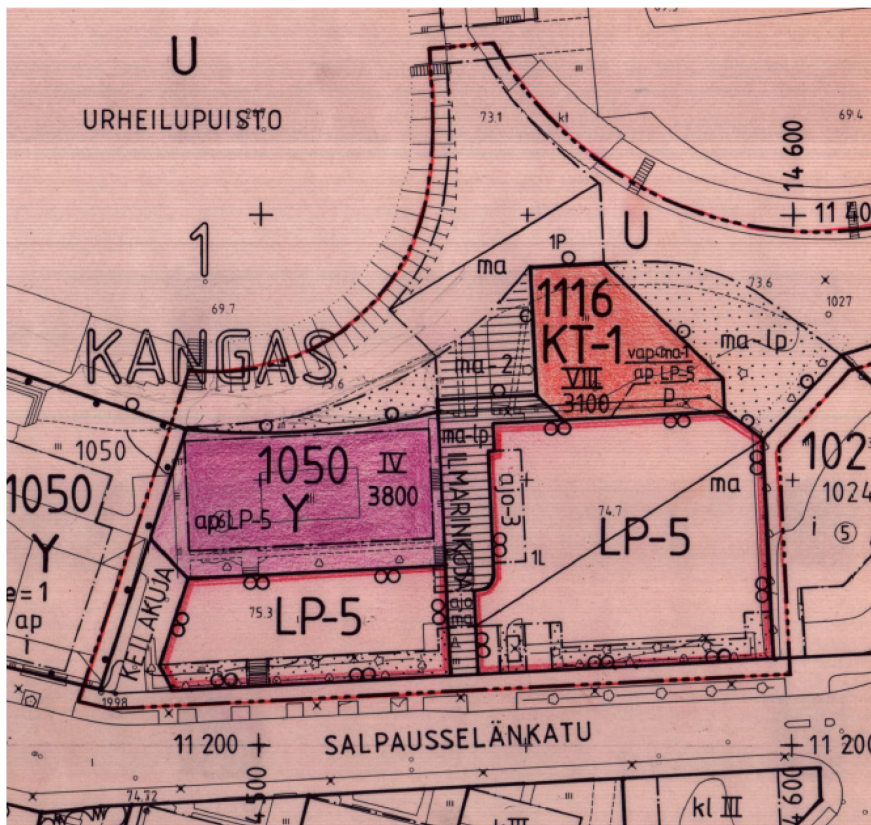
22. Lyseon liikuntahallin itä- ja eteläpuolen julkisivut keväällä 2024. (Kuvaaja Hannu Purho)

2.3.4 Ässä-torni

Idea Ässä-tornin rakentamisesta syntyi Kouvolan Sivistys- ja Urheilutalo Säätiön hallituksessa jo 1984. Hanketta siivitti eteenpäin Rakennusliike Juhani Pousin kanssa 1985 tehty esisopimus. Sopiva vuokratontti löytyi kaupungin kanssa yhteistyössä Kuntotalo II:n itäpuolelta, ja rakentamispäätös tehtiin syksyllä 1989. Alun perin paikalle suunniteltiin maksimissaan kolmekerroksista rakennusta. Pysäköintipaikkojen tarpeellisuuden vuoksi päädyttiin kuitenkin rakentamaan torni, joka veisi vain vähän maapinta-alaa. (lähde: Tiainen s.72-75)

Ässä-tornin rakentamista pohjustaneessa asemakaavan muutoksessa paikalla olleesta laajasta asfaltoidusta pysäköintialueesta "Teatteri pysäköimisalue", sen itäpuolella olleesta tontista ja niiden pohjoispuolella olleesta istutetusta alueesta muodostettiin korttelinosa toimistorakennukselle ja yleinen pysäköintialue. Kuntotalo II ja sen eteläpuolinen pysäköintialue sekä Keilakuja olivat kaavamutoksessa mukana, mutta niihin ei kohdistunut merkittäviä muutoksia. Ilmarinkuja lisättiin uutena maankäyttöalueena rakennusten väliin.

Rakennuksen suunnittelusta vastasi paikallinen Arkkitehtitoimisto Ossi Andersson & Co. Suunnittelun lähtökohtana oli torni, joka sai poiketa arkkitehtuuriltaan ympäristöstään. Tavoitteena oli moderni liiketalo, jonka julkisivumateriaaleiksi valittiin keraamiset laatat ja lasi. Rakennuksen kahdeksankulmainen pohjaratkaisu mahdollisti valoisat toimistotilat ja hoikan vaikutelman. Alun perin Kuntotalo III nimeä kantanut kahdeksankerroksinen rakennus valmistui kesäkuussa 1993. Se oli valmistuessaan kaupungin ensimmäinen nykyaikainen toimistotalo. Rakennukseen liittyvässä pysäköintihallissa on 128 autopaikkaa. (lähde: Tiainen s.75-80)

23. Ote asemakaavan muutoksen 384:1 "Ässä-torni" kartasta, hyväksytty 24.6.1991

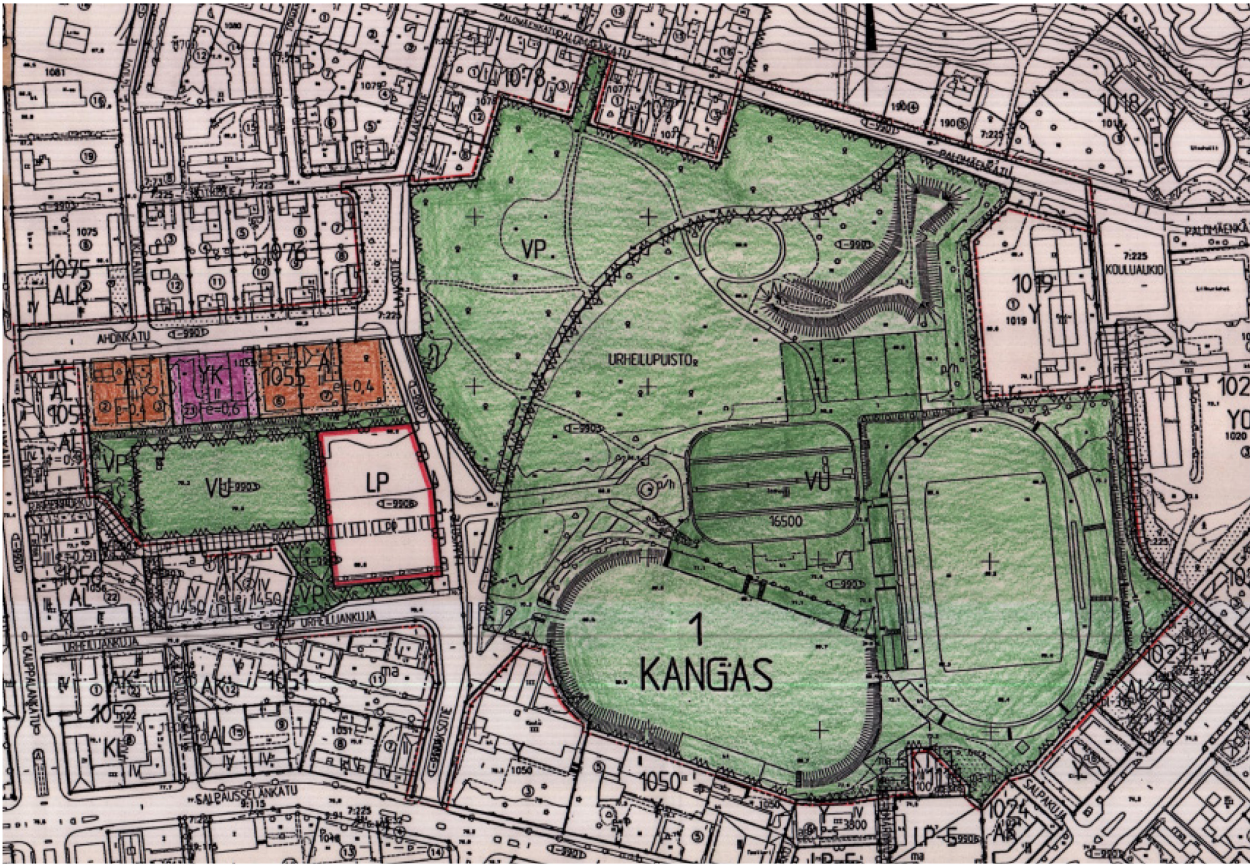
24. Vasemmalla: Ässä-torni lännen suunnasta kuvattuna alkuperäisessä asussaan (Kuvaaja: Hannu Purho)

25. Oikealla: Ässä-torni kaakosta kuvattuna vuonna 2022 valmistuneen julkisivuremontin jälkeen. (Kuvaaja: Kaisa Niilo-Rämä)

26. Ortoilmakuva Urheilupuiston alueesta vuodelta 1994. (Kuva: Maanmittauslaitos)

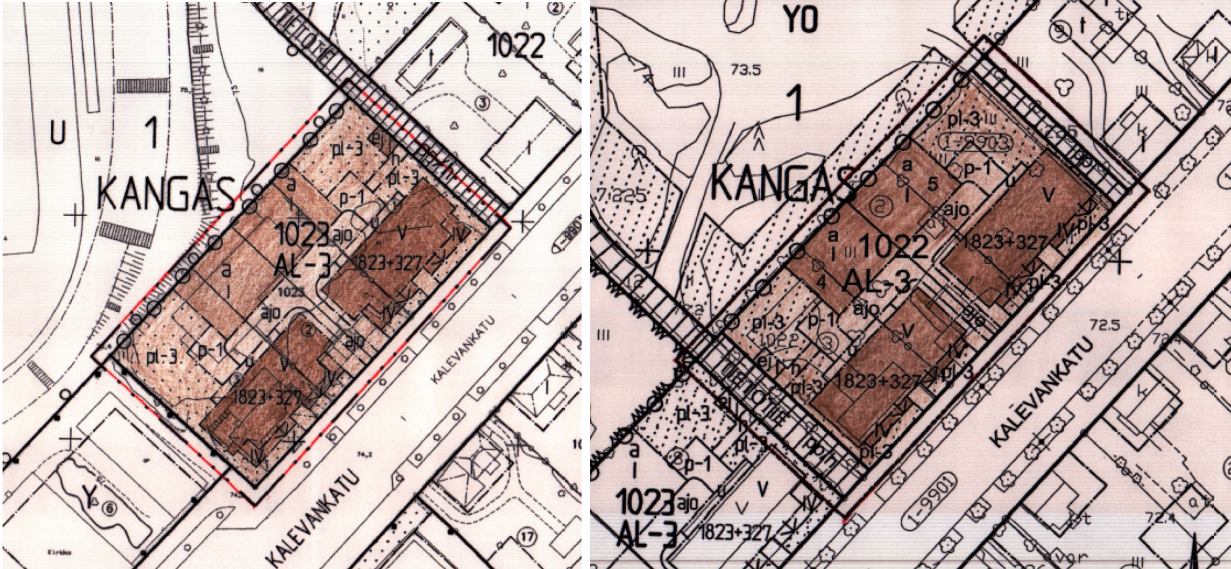
2.4 Asuntoja ja suorituspaikkoja uusille lajeille 2000-2020

27. Ote asemakaavan muutoksen 417:1 kartasta, joka on hyväksytty 15.1.2001. Kaavassa Sumulaaksonkentän poispuoleinen puistoalue on muutettu asuinkorttelin osaksi ja Laaksotietä (ent. Lukiokuja nyk. Sumulaaksonkatu) jatkettu pohjoiseen. Alueen keskiosan rakennusala on laajennettu ja rakennusoikeutta lisätty 12 000 -> 16 500 k-m².

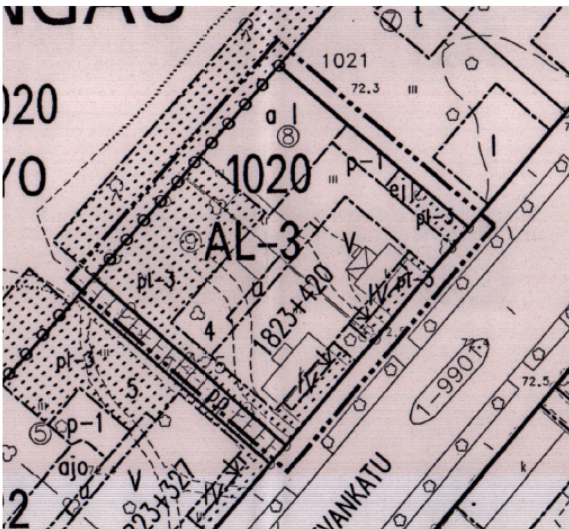
2.4.1 Kalevankadun kerrostalot

Kalevankadun luoteispuolella olleet sotien jälkeen rakennetut erillispientalot korvattiin asuinkerrostaloilla 2000-luvun alussa. Alueelle laadittiin kolme erillistä asemakaavan muutosta, joissa yhdistettiin kahdesta kolmeen tonttia yhdeksi. Näiden asemakaavan muutosten pohjalta nykyiset viisikerroksiset kerrostalot rakennettiin yhtenäistä rakennustapaa noudattaen.

28. Vasemmalla: Ote asemakaavan muutoksen 416:1 kartasta, hyväksytty 17.4.2000

29. Oikealla: Ote asemakaavan muutoksen 408:1 kartasta, hyväksytty 25.11.2002

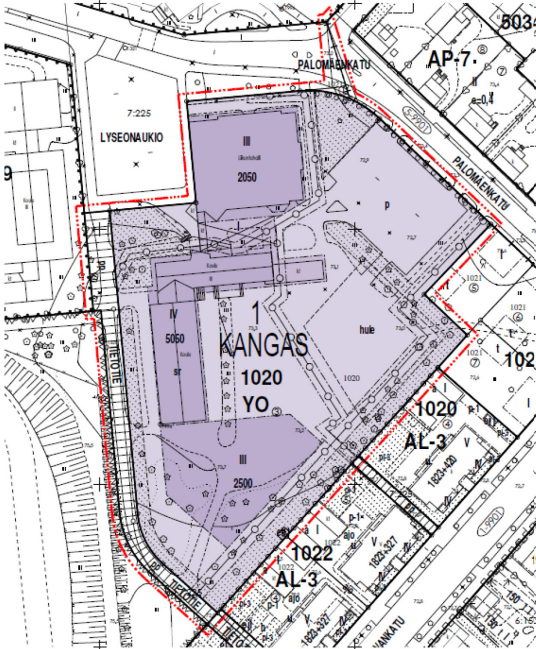
30. Ote asemakaavan muutoksen 435:1 "Kalevankatu 30" kartasta, hyväksytty 26.4.2004

31. Näkymä Yhteislyeon pihalta kohti Kalevankadun luoteisreunan kerrostalojen suuntaan.

2.4.2 Yhteislyseon laajennus

Lukioiden yhdistyttyä alkoi tila vanhassa lukiorakennuksessa loppua. Vuonna 2016 laadittiin asemakaavan muutos, jossa voimassa ollut asemakaava päivitettiin ja lukion eteläpuolelle lisättiin rakennusala uudisosaa varten. Iltalukion siipi valmistui vuonna 2017 arkkitehti Kari Mustosen laatimien suunnitelmien mukaisesti.

32. Ote asemakaavan muutoksen 01/022 "Kouvolan lyseo" kartasta, joka on hyväksytty 14.3.2016.

33. Lukion laajennusosa rakennuksen itäpuolelta kuvattuna. (Kuvaaja Hannu Purho)

34. Lukion laajennusosa rakennuksen länsipuolelta kuvattuna. (Kuvaaja Hannu Purho)

2.4.3 Skeittialue

Uusien lajien ilmaantuessa on suorituspaikkoja pitänyt täydentää. Aloite skeittialueen rakentamisesta tuli paikalliselta ammattilumilautailija ja rullalautailija Roope Tonterilta vuonna 2016. Urheilupuisto valikoitui sijoituspaikaksi eri vaihtoehtojen vertailun jälkeen yhteistyössä harrastajien kanssa. Suunnittelu käynnistettiin alkuvuodesta 2017 ja suunnitelman laati maisema-arkkitehti Janne Saario ja konsulttitoimisto Ramboll. Tarkemmin paikaksi määriteltiin tenniskenttien ja koulun välinen alue niin, että yksi tenniskentistä poistettaisiin. Näin alue saatiin sijoitettua jo rakennetulle alueelle. Skeittialue valmistui vuonna 2018 ja osin Veikkauksen avustamana.

35. Urheilupuiston skeittialue. (Kuvaaja Jari Heikkilä)

2.4.4 Yhteispuisto

Palaneen Yhteiskoulun tontille pohdittiin väliaikaista käyttöä vuonna 2016. Alueelle laadittiin kevyt suunnitelma, jonka pohjalta aluetta muokattiin sekä pysäköintiin että tapahtumiin sopivaksi. Alueelle rakennettiin tukimuuri vanhoista sokkelikivistä sekä portaat. Pohjoisosaan rakennettiin pysäköintipaikat noin 70 autolle. Yhteispuistosta haluttiin muodostaa matalan kynnyksen tapahtuma-alue ja sinne asennettiin sähköjakokaappi ja pieni myyntikoju sekä viljelylaatikoita.

1. Yhteispuiston suunnitelma, asemapiirustus

2. Ortoilmakuva Urheilupuiston alueesta vuodelta 2015 (Kuva: Maanmittauslaitos)

3. Ortoilmakuva Urheilupuiston alueesta vuodelta 2021 (Kuva: Maanmittauslaitos)

2.4.5 Yhteenveto

Urheilupuisto on rakentunut reilun sadan vuoden aikana vaihe vaiheelta monipuoliseksi kokonaisuudeksi. Se muodostaa arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön kokonaisuuden, joka pitää sisällään myös yksittäisiä rakennusperintökohteita. Rakennukset eivät kuitenkaan muodosta yhtenäistä kaupunkikuvallista kokonaisuutta, vaan ovat keskenään hyvin erilaisia. Alue on syntynyt eri aikakauden tarpeiden ja ideologian mukaisesti kerrokselliseksi ja myös hieman sekavaksi kokonaisuudeksi, jossa avoimet kenttäalueet ja puoliavoin puisto reunustavat keskellä kohoavaa jäähallia. Puisto alueen länsiosassa on säilyttänyt alkuperäisen ideansa, ja toimii eheänä ja vehreänä vastapainona rakennetulle itäosalle.

Lähteet:

Tiainen Veikko: Kouvolan Sivistys- ja Urheilutalosaatiö 1950-2000

Wasastjerna Rurik: Muutakin kuin rautatieristeys

Hurme Paula: Kaupunkivihreän jäljillä

Sakari Viinikainen: sähköposti 23.7.2024

Urheilupuiston koulun verkkosivut (<https://peda.net/kouvola/perusopetus/koulut/uk>)

LIITE 1 URHEILUPUISTON KOULUJEN VAIHEET

